

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธคำลัชา ป.๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.จรัส พยัคฆราชศักดิ์ ป.ธ. ๖, ศน.บ., M.A., Ph.D.

สมพร อ่อนน้อม พธ.บ. (เกียรตินิยม), นศ.บ.

ประจวบ ตริภักดิ์ พธ.บ., สส.ม.

ผู้ตรวจ

ธำรง อมโร ป.ธ. ๕, ศษ.บ., ศศ.ม.

ธีระพงษ์ มิไธสง ป.ธ. ๙, พธ.บ., อ.ม.

บัญญัติ สาลี พธ.บ., ศศ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสารนาธร เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๙๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๔๙๙๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด พัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

ในการจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สารและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด แนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ แล้วจึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดชั้นปี สารการเรียนรู้ ประโยชน์จากการเรียนรู้ คำถามนำ เนื้อหาสาระแต่ละเรื่องแต่ละหัวข้อ คำสำคัญ เรื่องน่ารู้ แหล่งสืบค้นความรู้ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ บทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ โครงการ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คำถามทบทวน และท้ายเล่มยังมีบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบของหนังสือเรียนเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตร

การเสนอเนื้อหา กิจกรรม และองค์ประกอบอื่น ๆ ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานของการบูรณาการแนวคิดทางการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาการคิดและพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน อันจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้ได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑. **ตัวชี้วัดชั้นปี** เป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนแต่ละชั้นปี ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ มีรหัสของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีกำกับไว้หลังชั้นปี เช่น ส ๑.๑ ม. ๓/๑ (รหัสแต่ละตัวมีความหมายดังนี้ ส คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๑.๑ คือ สาระที่ ๑ มาตรฐานการเรียนรู้ข้อที่ ๑ ม. ๓/๑ คือ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ข้อที่ ๑)

๒. **สาระการเรียนรู้** เป็นการจัดระเบียบและรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นผังพร้อมแสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในสาระนั้น ๆ ไว้ด้วย เพื่อสื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้นนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีชื่อหน่วยการเรียนรู้ หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อยของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

๓. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. **คำถามนำ** เป็นคำถามหรือสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

๕. **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปี มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหาบางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ดังนี้

๕.๑ **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาโดยการเน้นสีของคำไว้ต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะใช้ตัวเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏคำแรกในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

๕.๒ **ภาพประกอบ** พร้อมคำบรรยายสอดคล้องกับเนื้อหา

๕.๓ **แผนภูมิ ตาราง แผนที่ แผนที่ความคิด** สอดคล้องกับเนื้อหา

๕.๔ **เรื่องน่ารู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่น่าสนใจ

๕.๕ **แหล่งสืบค้นความรู้** เสนอแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

๕.๖ **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่กำหนดให้ทำเมื่อจบเนื้อหาที่แบ่งให้เหมาะสมสำหรับการเรียนแต่ละครั้ง เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

๖. **บทสรุป** ได้จัดทำบทสรุปไว้หลายรูปแบบ เช่น สรุปเป็นแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ความเรียง หรือบรรยาย เป็นการทบทวนความรู้หรือการเรียนรู้กว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว

๗. **กิจกรรมเสนอแนะ** เป็นกิจกรรมบูรณาการทักษะที่รวมหลักการและความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้วมาประยุกต์ในการปฏิบัติกิจกรรม

๘. **โครงงาน** เป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดให้นักเรียนปฏิบัติโครงงาน โดยเสนอแนะหัวข้อโครงงานและแนวทางการปฏิบัติโครงงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหน่วยการเรียนรู้ นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

๙. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะในการประยุกต์ความรู้ในหน่วยการเรียนรู้ นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๐. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่งถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

๑๑. **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วยบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์

๑๑.๑ **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ค้นคว้าอ้างอิงประกอบการเขียน

๑๑.๒ **อภิธานศัพท์** เป็นการนำคำสำคัญหรือคำที่ควรรู้ที่แทรกอยู่ในเนื้อหา มาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ พระพุทธ	๑
ตัวชี้วัดชั้นปี	๑
สาระการเรียนรู้	๑
ประโยชน์จากการเรียนรู้	๑
คำถามนำ	๑
๑. พระพุทธศาสนา	
ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก	๒
๒. ความสำคัญของ	
พระพุทธศาสนา	๒๖
๓. พุทธประวัติ	๓๒
๔. การศึกษาพุทธประวัติจาก	
พระพุทธรูปปางต่าง ๆ	๓๖
๕. ชาดก	๔๐
บทสรุป	๔๔
กิจกรรมเสนอแนะ	๔๔
โครงงาน	๔๕
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๔๕
คำถามทบทวน	๔๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ พระธรรม	๔๖
ตัวชี้วัดชั้นปี	๔๖
สาระการเรียนรู้	๔๖
ประโยชน์จากการเรียนรู้	๔๖
คำถามนำ	๔๖
๑. หลักธรรมพระพุทธศาสนา	๔๗
๒. พุทธศาสนสุภาษิต	๗๐
๓. พระไตรปิฎก	๗๓
๔. การปฏิบัติตนตามหลักธรรม	
ในการพัฒนาตนเพื่อเตรียม	
ความพร้อมในการทำงาน	
และการมีครอบครัว	๗๕
บทสรุป	๗๘
กิจกรรมเสนอแนะ	๗๘
โครงงาน	๗๙
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๗๙
คำถามทบทวน	๗๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พระสงฆ์	๘๐
ตัวชี้วัดชั้นปี	๘๐

สาระการเรียนรู้	๘๐
ประโยชน์จากการเรียนรู้	๘๐
คำถามนำ	๘๐
๑. พุทธสาวก	๘๑
๒. พุทธสาวิกา	๘๕
๓. ชาวพุทธตัวอย่าง	๘๓
บทสรุป	๘๘
กิจกรรมเสนอแนะ	๘๘
โครงงาน	๘๙
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๘๙
คำถามทบทวน	๘๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ การปฏิบัติตน	
เป็นชาวพุทธที่ดี	๑๐๐
ตัวชี้วัดชั้นปี	๑๐๐
สาระการเรียนรู้	๑๐๑
ประโยชน์จากการเรียนรู้	๑๐๑
คำถามนำ	๑๐๑
๑. หน้าที่ชาวพุทธ	๑๐๒
๒. มารยาทชาวพุทธ	๑๑๐
๓. ศาสนพิธี	๑๑๓
๔. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	
วันธรรมสวนะ และเทศกาล	
สำคัญ	๑๒๓
๕. การบริหารจัดการและ	
การเจริญปัญญา	๑๓๘
๖. การพัฒนาการเรียนรู้ด้วย	
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	๑๔๙
๗. สัมมนาพระพุทธศาสนา	๑๕๒
บทสรุป	๑๕๙
กิจกรรมเสนอแนะ	๑๖๑
โครงงาน	๑๖๒
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๖๒
คำถามทบทวน	๑๖๒

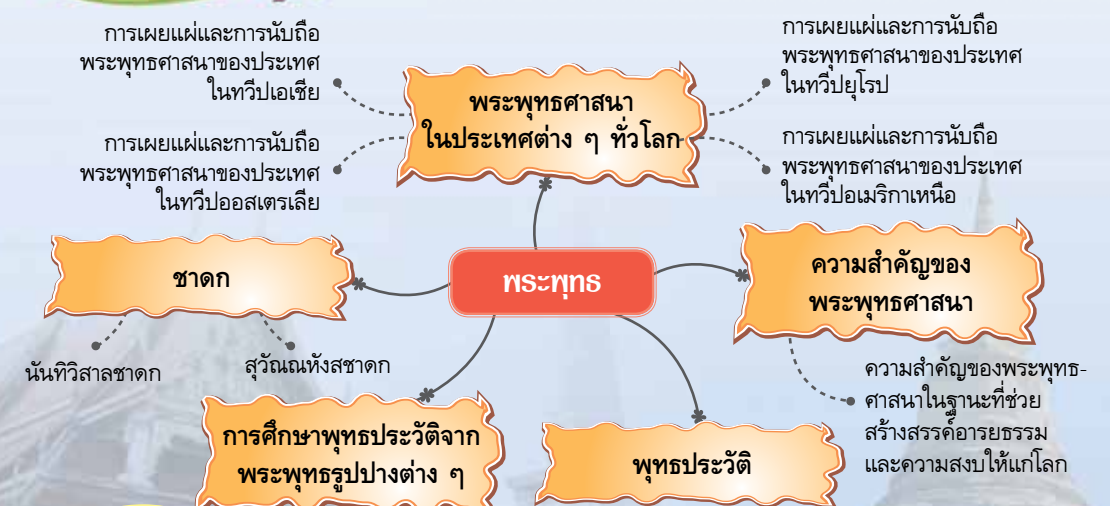
✱ บรรณานุกรม	๑๖๓
✱ อภิธานศัพท์	๑๖๔

ตัวชี้วัดชั้นปี

- อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (ส ๑.๑ ม. ๓/๑)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก (ส ๑.๑ ม. ๓/๒)
- วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส ๑.๑ ม. ๓/๔)
- วิเคราะห์และประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส ๑.๑ ม. ๓/๕)

สาระการเรียนรู้

ประโยชน์จากการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนในการนับถือและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- นำแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากพุทธประวัติและชาดกมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติตน

คำถามนำ

- พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมโลกอย่างไรบ้าง
- การศึกษาพุทธประวัติและชาดกมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้ที่ศึกษาอย่างไรบ้าง

จากการศึกษาประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ พบว่า หลังจากการสังคายนาครั้งที่ ๓ ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นต้นมา พระพุทธศาสนาก็ได้เผยแผ่ไปยังดินแดนต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ โดยเผยแผ่ไปยังประเทศในทวีปเอเชียก่อน ต่อมาจึงได้เผยแผ่เข้าไปยังประเทศในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ ทวีปออสเตรเลีย และทวีปแอฟริกาตามลำดับ ดังนั้น เราควรศึกษาประวัติความเป็นมาของการเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งนำไปเผยแผ่ได้อย่างเหมาะสม

๑. พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

๑.๑ การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศในทวีปเอเชีย

ทวีปเอเชียเป็นดินแดนแห่งแรกที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในราวพุทธศตวรรษที่ ๓ พระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่เข้ามานั้นแบ่งออกเป็น ๒ นิกาย คือ **นิกายเถรวาท** และ **นิกายอักษรวาท** ต่อมาได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของแต่ละประเทศ ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดเป็นนิกายต่าง ๆ หลายนิกาย เช่น นิกายเถรวาทเดิม นิกายตันตระ นิกายสุรวาท ด้วยเหตุนี้การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียจึงแตกต่างกันออกไปดังนี้

๑. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน) ในรัชกาลของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (พ.ศ. ๒๓๕-๒๗๕) โดยการนำของพระมหินทเถระและคณะ **สมณทูต** ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งมาในคราวทำสังคายนาครั้งที่ ๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลังกาทวีปได้รับการต้อนรับจากพระมหากษัตริย์และประชาชนชาวเมืองเป็นอย่างดี ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายอย่างรวดเร็วและประดิษฐานอย่างมั่นคงในลังกาทวีป

พระพุทธศาสนาในรัชกาลของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ ได้มีการส่งคณะทูตไปสุราชสำนักของพระเจ้าอโศกมหาราชเพื่อทูลขอพระสังฆมิตตาเถรีมาอุปสมบทให้กับพระนางอนุหาเทวีมเหสีและสตรีบริวาร นอกจากนี้ยังได้ทูลขอกิ่ง **พระศรีมหาโพธิ** มาสู่ลังกาทวีปอีกด้วย

ภาพวาดแสดงการลือน้ำมารับกิ่งพระศรีมหาโพธิจากพระสังฆมิตตาเถรีของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ

กล่าวกันว่า การอัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิในครั้งนั้นนับเป็นเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาและชนชาติลังกา

อุฬาราม เจดีย์องค์แรกของลังกา
ณ เมืองอนูราชปุระ

พระธาตุเขี้ยวแก้ว (ฟันของพระพุทธเจ้า)
ประดิษฐานอยู่ในผอบในเจดีย์ ๗ ชั้น
ณ กรุงแคนดี้ ประเทศศรีลังกา

พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะโปรดเกล้าฯ ให้ปลูกกิ่งพระศรีมหาโพธิไว้ ณ เมืองอนูราชปุระ ปัจจุบันต้นพระศรีมหาโพธิเป็นต้นไม้ประวัติศาสตร์ที่มีอายุมากที่สุดในโลก นอกจากนี้ยังได้ทรงสร้างมหาวิหารและอุฬาราม ซึ่งเป็นเจดีย์องค์แรกของลังกาไว้ ณ เมืองอนูราชปุระด้วย

ในสมัยนั้นลังกาทวีปมีประชาชนอยู่ ๒ เผ่า คือ เผ่าสิงหลและเผ่าทมิฬ ชนเผ่าสิงหลนับถือพระพุทธศาสนา ส่วนชนเผ่าทมิฬไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อสิ้นรัชกาลของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะแล้ว ลังกาทวีปก็ตกอยู่ในอำนาจของกษัตริย์ทมิฬเกือบศตวรรษ พระพุทธศาสนาก็พลอยเสื่อมถอยลงไปด้วย

ต่อมาพระเจ้าทูลฐคามณี (พ.ศ. ๓๘๑-๔๐๕) ทรงกอบกู้ราชบัลลังก์ได้ พระองค์ทรงมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ทรงสร้างโลหะปราสาท ๗ ชั้น มหาวิหารและมหาสถูป ณ เมืองอนูราชปุระ

โลหะปราสาทสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นโลหะปราสาทองค์เดียวของไทย และถือเป็นองค์ที่ ๓ ของโลก
สร้างในพื้นที่วัดราชนัดดารามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
ยอดปราสาทประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

ต่อมาเมื่อพระเจ้าวชิรคามณีอภัย (พ.ศ. ๔๓๘) ทรงขึ้นครองราชย์ไม่นาน ก็ถูกชนเผ่าทมิฬ ยึดอำนาจและเข้าครองอนุราชประยูถึง ๑๔ ปี

ในช่วงนี้เกิดยุคเข็ญไปทั่ว พระพุทธศาสนาถูกย่ำยีและถูกทำลาย ครั้นเมื่อพระเจ้าวชิรคามณีอภัยทรงเอาชนะชนเผ่าทมิฬและเสด็จขึ้นครองราชย์อีกครั้ง (พ.ศ. ๔๕๓-๔๖๕) พระมหาเถระทั้งหลายโดยการนำของพระรักขิตมหาเถระและพระติสสเถระเกรงว่าพระพุทธศาสนาจะสูญสิ้น จึงได้นำประชุมพระสงฆ์ ๑,๐๐๐ รูป เพื่อทำสังคายนา**พระธรรมวินัย*** ที่อาโลกเถสถาน ณ มลยชนบท โดยมีพระรักขิตมหาเถระเป็นประธาน พระติสสเถระเป็นผู้วิสันหาหรือตอบปัญหา พระเจ้าวชิรคามณีอภัยทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ ทำอยู่ ๑ ปีจึงสำเร็จ และได้มีการจารึกพระธรรมวินัยด้วยอักษรสิงหลลงในใบลานเป็นครั้งแรก

พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกามีความเจริญรุ่งเรืองและมีความเสื่อมลงสลับกันไป ขึ้นอยู่กับว่ากษัตริย์ของชนเผ่าใดในระหว่างเผ่าสิงหลกับเผ่าทมิฬขึ้นมามีอำนาจ

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ประเทศศรีลังกาย้ายเมืองหลวงจากอนุราชปุระมาอยู่ที่**โบลอนรุวะ** หรือ**ปรัตติปุระ** อนุราชปุระจึงกลายเป็นเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ที่มีความหมายไปทางศักดิ์สิทธิ์

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๗ เป็นยุคที่ประเทศศรีลังกามีความวุ่นวาย เพราะการรุกรานจากอินเดียและความไม่สงบภายใน ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ ภิกษุณีสงฆ์สูญสิ้นและพระภิกษุสงฆ์เสื่อมถอย เพราะชนเผ่าทมิฬยึดครองอำนาจ

ครั้นต่อมาเมื่อพระเจ้าวิชัยสิริสังฆโพธิทรงกอบกู้ราชบัลลังก์จากชนเผ่าทมิฬได้ และทรงจัดการทางฝ่ายราชอาณาจักรเรียบร้อยแล้วก็ได้หันมาฟื้นฟูพระพุทธศาสนา จึงส่งราชทูตไปขอพระสงฆ์จากพม่าในรัชกาลของพระเจ้าอโนรธามังซ่อ มาทำการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรชาวลังกา ทำให้สมณวงศ์ในประเทศศรีลังกาได้กลับมีขึ้นอีกครั้ง

ต่อมาในรัชกาลของพระเจ้าปราคัมพาหุที่ ๑ (พ.ศ. ๑๖๙๖-๑๗๒๙) ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๑ พระองค์ทรงเป็นทั้งนักรบและนักปกครองที่มีความสามารถ ทรงจัดการปกครองได้เรียบร้อย โดยเฉพาะในด้านพระศาสนาทรงให้คณะสงฆ์ที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชปกครองสงฆ์ทั้งประเทศเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ยังทรงสร้างวัดอีกมากมาย จนลังกาได้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์และปราชญ์จากประเทศใกล้เคียงมาศึกษาพระพุทธศาสนา แล้วนำไปเผยแผ่ในประเทศของตนเป็นจำนวนมาก แต่ภายหลังสิ้นรัชกาลนี้แล้วชนเผ่าทมิฬจากอินเดียก็มารุกรานอีก และมีอำนาจเหนือชนเผ่าสิงหล ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลงอีกครั้ง

ระหว่างที่ประเทศศรีลังกากำลังอ่อนแอเพราะการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันระหว่างชนสองเผ่า ชนชาติโปรตุเกสและฮอลันดาก็ได้ผละกันเข้ามามีอำนาจในดินแดนแถบนี้ ซึ่งทั้งโปรตุเกสและ

ฮอลันดาต่างก็พยายามประดิษฐานคริสต์ศาสนาแต่ก็ไม่สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงสู่จิตใจของชาวลังกาเป็นเวลานาน

ใน พ.ศ. ๒๒๙๓ พระเจ้ากิตติสิริราชสีห์มีพระราชประสงค์จะตั้ง**สังฆมณฑล**ขึ้นใหม่อีกครั้ง ได้รับคำแนะนำจากสามเณรสรณังกรให้ส่งราชทูตไปขอพระสงฆ์จากประเทศไทย ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงส่งพระอุบาลีและพระอริยมุนีพร้อมด้วยคณะสงฆ์ ๑๒ รูป เดินทางไปประเทศศรีลังกา และได้ทำการบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรชาวสิงหล สามเณรสรณังกรก็ได้รับการบรรพชาอุปสมบทและได้รับการสถาปนาให้เป็นสมเด็จพระสังฆราช พระสงฆ์ที่บรรพชาอุปสมบทนี้เรียกว่า อุบาลีวงศ์ หรือสยามวงศ์ หรือสยามนิกาย ซึ่งเป็นคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ของประเทศศรีลังกามาจนถึงทุกวันนี้

ใน พ.ศ. ๒๓๕๘ อังกฤษได้เข้ามายึดครองประเทศศรีลังกา ทำให้วงศ์กษัตริย์ประเทศศรีลังกาสูญสิ้นไป พระพุทธศาสนาในช่วงนี้ได้รับภัยอันตรายเป็นอย่างมากจากขบวนการต่อต้านและทำลายพระพุทธศาสนาที่รัฐบาลต่างชาติสนับสนุน

เป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปีที่ชาวลังกาได้ต่อสู้ดิ้นรนแสวงหาอิสรภาพเพื่อนำศาสนาประจำชาติของตนกลับคืนมา ในที่สุดประเทศศรีลังกาก็ได้อิสรภาพจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ พระพุทธศาสนาจึงได้รับการฟื้นฟูเอาใจใส่ทะนุบำรุงให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ พระสงฆ์ในประเทศศรีลังกาได้ทำงานกันอย่างเข้มแข็งเพื่อสอนพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กและประชาชนทั่วไป ตลอดจนส่งพระสงฆ์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรปและอเมริกาด้วย

๒. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศจีน

เท่าที่ปรากฏหลักฐาน พบว่าพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในประเทศจีนเมื่อประมาณ พ.ศ. ๖๐๘ ในสมัยของจักรพรรดิเมิ่งตี้แห่งราชวงศ์ฮั่น โดยพระองค์ได้จัดส่งคณะทูต ๑๘ คนไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดีย คณะทูตชุดนี้ได้เดินทางกลับประเทศจีนพร้อมกับพระเถระ ๒ รูป คือ พระกาศยปมาตังคะและพระธรรมรักษ์ รวมทั้งคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่งด้วย

เมื่อพระเถระ ๒ รูป พร้อมด้วยคณะทูตมาถึงนครลั่วหยาง จักรพรรดิเมิ่งตี้ได้ทรงสั่งให้สร้างวัดเพื่อเป็นที่อยู่ของพระเถระทั้งสอง และตั้งชื่อวัดว่า **วัดแปะเบย์** แปลเป็นภาษาไทยว่า **วัดม้าขาว** เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ม้าตัวที่ได้บรรทุกพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไปกับพระเถระทั้งสอง หลังจากนั้น พระกาศยปมาตังคะและพระธรรมรักษ์ได้แปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาจีนเล่มแรก

ในสมัยราชวงศ์ฮั่น การนับถือพระพุทธศาสนายังจำกัดอยู่ในวงแคบ คือ ในหมู่ข้าราชการและชนชั้นสูงภายในราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่แพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวเมือง เพราะชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงนับถือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า จนกระทั่งโม่งจื้อนักปราชญ์ผู้มีความสามารถได้แสดงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ชาวเมืองได้เห็นถึงความจริงแท้อันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนา

* ไทยนับการสังคายนาครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๕ แต่วงการทั่วไปนับเป็นครั้งที่ ๔

ภาพวาดหลวงจีนเสวียนจั้ง (พระถังซำจั๋ง) ผู้เดินทางไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดีย และนำมาเผยแพร่ในประเทศจีน จนพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยราชวงศ์ถัง ที่มา: <http://th.wikipedia.org>

ประกอบกับอาศัยความประพัตต์อันบริสุทธิ์ของพระสงฆ์เป็นเครื่องจูงใจให้ชาวจีนเกิดศรัทธาเลื่อมใสจนทำให้ชาวเมืองหันมาเคารพนับถือพระพุทธศาสนามากกว่าลัทธิศาสนาอื่น ๆ พระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับ จนถึงราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๑๑๖๑-๑๔๕๐) พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสูงสุด เพราะได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้าจักรพรรดิ ตลอดจนนักปราชญ์ราชบัณฑิตต่าง ๆ ได้มีการส่งพระเถระเดินทางไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียและอัญเชิญพระไตรปิฎกกลับมาตั้งประเทศจีน นอกจากนี้ได้มีการแปลพระสูตรจากภาษาบาลีเป็นภาษาจีนอีกมากมาย

พระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมลงเมื่อจักรพรรดิบู๊จั้งขึ้นปกครองประเทศ เพราะจักรพรรดิบู๊จั้งทรงเลื่อมใสในลัทธิเต๋า พระองค์ได้บังคับให้พระภิกษุและภิกษุณีลาสิกขา (สึก) เป็นจำนวนมาก ยึดวัด ทำลายพระพุทธรูป เผาคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึง พ.ศ. ๑๓๙๑ เมื่อจักรพรรดิซวนจงขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงห้ามการทำลายวัด และนำประมุขลัทธิเต๋ากับพวกไปประหารชีวิต พร้อมกันนั้นได้อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาให้กลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง

พระพุทธศาสนาในประเทศจีนมีความเจริญรุ่งเรืองสลับกับความเสื่อมโทรมผ่านยุคสมัยหรือราชวงศ์ต่าง ๆ มาโดยลำดับ ตั้งแต่ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวนหรือราชวงศ์มองโกล ราชวงศ์หมิง จนกระทั่งถึงราชวงศ์ชิงหรือราชวงศ์แมนจู ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าพระจักรพรรดิจะทรงนับถือลัทธิหรือศาสนาใด

ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ ประเทศจีนได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐจีน รัฐบาลไม่สนับสนุนพระพุทธศาสนา แต่กลับสนับสนุนแนวความคิดของลัทธิมาร์กซิสต์ ซึ่งลัทธิดังกล่าวได้โจมตีพระพุทธศาสนาตลอดมา และมีการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนา โดยเอาวัดไปใช้เป็นสถานที่ราชการอื่น ๆ สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาจึงยังไม่ดีขึ้น

ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ พระสงฆ์ชาวจีนรูปหนึ่งชื่อว่า พระอาจารย์ไห่สว ได้ทำการฟื้นฟูและกู้ฐานะของพระพุทธศาสนา โดยการตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นที่วูซัง เอ๋หมิง เสฉวน และหลิงหนาน เพื่อฝึกผู้นำทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ทางพระธรรมวินัยและวิชาการทางโลกสมัยใหม่ แล้วนำไปเผยแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมจนมีผู้คนเลื่อมใสมากขึ้น จึงได้จัดตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ความพยายามของพระอาจารย์ไห่สว ทำให้ประชาชนและรัฐบาลเข้าใจ

ในพระพุทธศาสนาดีขึ้น ทางราชการได้ออกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของวัดห้ามนำไปใช้ในกิจการอื่น ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ มีการสำรวจพบว่าในประเทศจีนมีพระภิกษุและภิกษุณีรวม ๗๓๘,๐๐๐ รูป มีวัดทั้งสิ้น ๒๖๗,๐๐๐ แห่ง พระพุทธศาสนาจึงเจริญในประเทศจีนพอสมควร

ใน พ.ศ. ๒๔๙๒ ประเทศจีนได้เปลี่ยนชื่อประเทศอีกครั้งหนึ่ง เป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีหลักคำสอนที่ขัดแย้งกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ในระยะแรกพรรคคอมมิวนิสต์เห็นว่าพระพุทธศาสนายังมีอิทธิพลอยู่ในจิตใจของประชาชนจึงยังไม่ใช้ความรุนแรง จนใน พ.ศ. ๒๔๙๔ รัฐบาลได้ออกกฎหมายเพิกถอนสิทธิวัดในการยึดครองที่ดิน ซึ่งเป็นการบีบให้พระสงฆ์ต้องลาสิกขาทางอ้อม พระสงฆ์ที่ยังไม่ลาสิกขาจะต้องไปประกอบอาชีพเอง เช่น ทำไร่ ทำนา ทั้งที่ยังครองเพศเป็นพระสงฆ์อยู่ และในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๒ ได้มีเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก คือ รัฐบาลได้ยึดวัดเป็นของราชการ ห้ามประกอบศาสนกิจต่าง ๆ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาถือเป็นการผิดกฎหมาย พระสงฆ์ถูกบังคับให้ลาสิกขา พระคัมภีร์ต่าง ๆ ถูกเผา พระพุทธรูปและวัดถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก จากเหตุการณ์นี้ทำให้พระพุทธศาสนาเกือบจะสูญสิ้นไปจากประเทศจีน เมื่อประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน เหมา เจ๋อตงได้ถึงแก่อสัญกรรมใน พ.ศ. ๒๕๑๙ รัฐบาลชุดใหม่ของจีน คือ เต็ง เลี้ยวผิง ก็คลายความเข้มงวดลงบ้าง และให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ประชาชนมากขึ้น สถานการณ์ทางพระพุทธศาสนาจึงเริ่มกลับฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง

การนับถือพระพุทธศาสนาของชาวจีนในปัจจุบัน

ในปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้มีความหมายขึ้นมาใหม่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังให้การสนับสนุนจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยและสภาการศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยขึ้นในกรุงปักกิ่งด้วย เพื่อเป็นศูนย์กลางการติดต่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ปัจจุบันชาวจีนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนับถือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า

๓. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเกาหลี

วัดโพโมซา (Boemoesa Temple) เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองปูซาน สร้างในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ในสมัยอาณาจักรซิลลารุ่งเรือง ซึ่งเป็นยุคทองของศิลปวัฒนธรรมเกาหลี ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาด้านตะวันออกของภูเขาคุมจอง

พระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้าสู่ประเทศเกาหลีเมื่อ พ.ศ. ๙๑๕ โดยสมณทูตชุนเตาเดินทางจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรโกกูริโอ คือประเทศเกาหลีในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้ามาในเกาหลีอย่างรวดเร็วเพียงระยะเวลา ๒๐ ปี ก็มีการสร้างวัดขึ้นมากมาย เฉพาะเมืองหลวงแห่งเดียวมีถึง ๙ วัด

ประเทศเกาหลีในสมัยก่อนนั้นประกอบด้วย ๓ อาณาจักร

คือ โกกูริโอ ปักเซ และซิลลา กษัตริย์ทั้ง ๓ อาณาจักรทรงนับถือพระพุทธศาสนา และให้การสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเสมอมา และที่สำคัญได้ทรงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริม ให้การศึกษา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน พร้อมทั้งสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชาติ พระพุทธศาสนาจึงมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดมา

ครั้นถึง พ.ศ. ๑๙๓๕ พระพุทธศาสนาในเกาหลีก็เริ่มเสื่อมลงเมื่อราชวงศ์โชซอนขึ้นมา มีอำนาจ ราชวงศ์นี้ได้เชิดชูลัทธิขงจื้อให้เป็นศาสนาประจำชาติ จึงทำการกดขี่ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจนทำให้พระสงฆ์ต้องหนีออกไปอยู่อย่างสงบตามชนบทและป่าเขา

พ.ศ. ๒๔๕๓ ประเทศเกาหลีได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นเข้าปกครองเกาหลีก็ได้ออกกฎหมายข้อบังคับควบคุมวัดต่าง ๆ และพยายามก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์ เช่น ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีครอบครัวและดำรงชีวิตเหมือนฆราวาส จุดประสงค์ก็เพื่อทำลายพระพุทธศาสนาให้หมดสิ้นไป ตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทัพสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาได้เข้ายึดเกาหลีจากญี่ปุ่น เกาหลีจึงถูกแบ่งเป็น ๒ ประเทศ ที่เส้นขนานที่ ๓๘ องศาเหนือ กล่าวคือ ทางตอนเหนืออยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของสหภาพโซเวียต มีชื่อประเทศว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ทางตอนใต้อยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของสหรัฐอเมริกา มีชื่อประเทศว่า สาธารณรัฐเกาหลี เมื่อเกาหลีพ้นจากการปกครองของญี่ปุ่นแล้วชาวพุทธในเกาหลี โดยเฉพาะพระสงฆ์ได้มีการเคลื่อนไหวโดยการประชุมใหญ่ แล้วลงมติให้รัฐบาลยกเลิกข้อบังคับต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับหลักของพระพุทธศาสนาซึ่งตราขึ้นในสมัยที่ญี่ปุ่นยึดครอง

พร้อมทั้งให้คณะสงฆ์มีการปกครองตนเอง โดยมีสำนักงานอยู่ในนครหลวงและจังหวัดต่าง ๆ ให้มีสภาพบริหารตนเองซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานใหญ่ และได้มีการจัดประชุมเพื่อตราธรรมนูญปกครองคณะสงฆ์ขึ้นที่สำนักงานใหญ่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙

พระพุทธศาสนาในเกาหลีเหนือนั้นไม่สามารถที่จะรู้สถานการณ์ได้ เพราะเกาหลีเหนือปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งไม่สนับสนุนพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงเจริญรุ่งเรืองในประเทศเกาหลีใต้มากกว่า

ในปัจจุบันคณะสงฆ์ในประเทศเกาหลีใต้ถือว่าเป็นคณะสงฆ์ที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาตนเอง กิจการที่พระสงฆ์เกาหลีใต้สนใจและทำกันอย่างเข้มแข็งจริงจังก็คือการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในด้านการศึกษา นอกจากจะมีโรงเรียน**พระปริยัติธรรม**สำหรับสอนพระสงฆ์ ภิกษุณีสามเณร และสามเณรีแล้ว คณะสงฆ์เกาหลีใต้ยังมีสถานศึกษาฝ่ายสามัญระดับต่าง ๆ ที่เปิดรับนักศึกษาชายหญิงทั่วไปด้วย ซึ่งสถาบันเหล่านี้มีคฤหัสถ์เป็นผู้บริหาร แต่อยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการฝ่ายการศึกษาของคณะสงฆ์ สถานศึกษาเหล่านี้แยกประเภทเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนอนุบาล

มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของเกาหลีใต้คือ มหาวิทยาลัยดงกุก ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ ปัจจุบันมีนักศึกษาชาย-หญิงประมาณ ๖,๐๐๐ คน มีพระภิกษุสามเณรศึกษาอยู่ด้วยประมาณ ๖๐ รูป

ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ คณะสงฆ์เกาหลีใต้ได้ตั้งโครงการแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับเกาหลีขึ้นเรียกว่า ศูนย์แปลพระไตรปิฎกเกาหลี ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยดงกุก

ในเกาหลีใต้พลเมืองประมาณ ๒๓ ล้านคนนับถือพระพุทธศาสนาในสายเซนผสมกับความเชื่อใน**พระอมิตาภพุทธะ**และ**พระศรีอาริยมะตไตรย**หรือ**พระเมตตรัยโพธิสัตว์**

๔. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศญี่ปุ่นโดยผ่านทางเกาหลี ในหนังสือประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยโบราณ นักประวัติศาสตร์ชื่อ นิฮอนโกชิ ได้บันทึกไว้ว่า วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๑๐๙๕ เป็นปีที่ ๑๓ ในสมัยของจักรพรรดิเกมเมจิ จักรพรรดิองค์ที่ ๒๙ ของญี่ปุ่น พระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ญี่ปุ่น โดยพระเจ้าเซมาโวแห่งเกาหลีส่งราชทูตไปยังราชสำนักจักรพรรดิเกมเมจิพร้อมด้วยพระพุทธรูป ธง คัมภีร์พุทธธรรม และพระราชสาส์นแสดงพระราชประสงค์ที่จะขอให้จักรพรรดิเกมเมจิรับนับถือพระพุทธศาสนา จักรพรรดิเกมเมจิทรงรับด้วยความพอพระทัย ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีมานานในสมัยของจักรพรรดิทมิฬเมจิได้เจริญรุ่งเรืองมาก แต่ภายหลังที่พระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว พระจักรพรรดิองค์ต่อ ๆ มา ก็ได้ใส่พระทัยในพระพุทธศาสนา ปล่อยให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรม สมัยของจักรพรรดินิฮงโกได้ทรงสถาปนาเจ้าชายโชโตกุเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เมื่อ พ.ศ. ๑๑๓๕ พระองค์ได้ทรงวางรากฐานการปกครองประเทศญี่ปุ่นและสร้างสรรค์วัฒนธรรม พร้อมทั้งทรงเชิดชูพระพุทธศาสนา และในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๑๓๗ ได้ประกาศพระราชโองการเชิดชูพระรัตนตรัย ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคงในญี่ปุ่น ประชาชนญี่ปุ่นรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ข้าราชการทหารและพลเรือนทั้งหลายต่างแข่งขันกันสร้างวัดและสำนักปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ยุคสมัยนี้ได้ชื่อว่า ยุคโฮโก คือยุคที่สัทธรรมโพธิญาณ

ภาพวาดเจ้าชายโชโตกุ
ผู้สร้างวัดโฮริว

หลังจากนั้นพระพุทธศาสนาก็ถูกแบ่งออกเป็นหลายนิกาย และได้หยุดชะงักความเจริญก้าวหน้ามาตลอด เพราะนโยบายการปกครองประเทศบีบบังคับทางอ้อม จนถึงยุคเมจิพระพุทธศาสนาก็ยิ่งเสื่อมหนักลงไปอีก ศาสนาชินโตได้รับการนับถือแทนพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงถูกยกเลิกไปจากราชสำนักของจักรพรรดิ นอกจากนี้คริสต์ศาสนาก็เริ่มเผยแผ่พร้อมกับวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในญี่ปุ่น เมื่อการศึกษาเจริญมากขึ้น พระพุทธศาสนาถูกยกขึ้นมาในแง่

พระพุทธรูปโคโบชิประดิษฐานอยู่กลางแจ้งเป็นเวลา
กว่า ๗๐๐ ปี ณ เมืองเอโดะ ประเทศญี่ปุ่น

ของวิชาการ พระสงฆ์เริ่มศึกษาตามวิธีสมัยใหม่ ส่วนหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมนั้น พระสงฆ์แต่ละนิกายก็ยังจัดพิธีกรรมเป็นประเพณีตามนิกายของตน

วัดโฮริวเป็นวัดพุทธในเมืองอิกะรุระ จังหวัดนาระ ประเทศญี่ปุ่น มีชื่อเต็มว่า โฮริวระกุมงจิ Learning Temple of the Flourishing Law เป็นวัดที่เปิดสอนพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในญี่ปุ่น ใน พ.ศ. ๒๕๓๖ วัดโฮริวได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโกให้เป็นมรดกโลก

ปัจจุบันชาวญี่ปุ่นนับถือพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับศาสนาชินโต พระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็นหลายนิกาย นิกายที่สำคัญมี ๕ นิกาย ดังนี้

๑) นิกายเทนได (เทียนไท้) พระไซโจ (เต็งกะโยโดชิ) เป็นผู้ก่อตั้ง มีหลักคำสอนเป็นหลักธรรมชั้นสูง ส่งเสริมให้บูชาพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์

๒) นิกายชินงอน พระกุกุหรือโกโบโดชิ เป็นผู้ก่อตั้งในเวลาใกล้เคียงกับนิกายเทนได มีหลักคำสอนตามนิกายตันตระ สอนให้คนบรรลุโพธิญาณด้วยการสวดมนต์อันยาวนาน ยึดถือคัมภีร์มหาไวโรจนาสูตรเป็นหลัก

๓) นิกายโจโด (สุชาวดี) โฮเนนเป็นผู้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๑๗๑๘ นิกายนี้สอนว่า สุชาวดีเป็นแดนอมตะสุข สามารถเข้าถึงได้ด้วยการออกพระนามพระอมิตาภพุทธะ นิกายนี้มีนิกายย่อยอีกมากมาย เช่น โจโดชิน (สุชาวดีแท้) ก่อตั้งโดยชินแรน ซึ่งท่านได้ยึดคติธรรมว่า ฮิโซฮิโซกุ แปลว่า ไม่มีพระ ไม่มีฆราวาส พระในนิกายนี้จึงมีภรรยาได้และดำเนินชีวิตอย่างฆราวาส

๔) นิกายเซน (ธยานหรือมามาน) นิกายนี้ถือว่าทุกคนมีธาตุพุทธะอยู่ในตัว ทำอย่างไรจึงจะให้ธาตุพุทธะนี้ปรากฏออกมาโดยความสามารถของตัวเอง สอนให้ดำเนินชีวิตอย่างง่าย ให้เข้าถึงโพธิญาณ นิกายนี้ชั้นสูงและพวกนักรบนิยมมาก เป็นต้นกำเนิดของลัทธิบูชิโด นับถือพระโพธิธรรมผู้นำมาเผยแผ่ในประเทศจีน

๕) นิกายนิจิเรน นิจิเรนเป็นผู้ก่อตั้ง นับถือสัทธรรมปุณฑริกสูตรอย่างเดียวยกเว้นโดยภาวนาว่า นะมุ เมียว โฮเรงเงเกียว (โนโม สัทธมมปุณฑริกสูตรตสส: ขอนอบน้อมแด่สัทธรรมปุณฑริกสูตร) เมื่อเปล่งคำนี้ออกมาด้วยความรู้สึกว่ามีธาตุพุทธะอยู่ในใจก็บรรลุถึงโพธิได้

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีนักการศึกษามากมายพยายามเชื่อมประสานพระพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์การขึ้น องค์การสื่อสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธที่ใหม่ที่สุดคือ พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งญี่ปุ่น (Japan Buddhist Federation) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างนิกายและชาวพุทธในญี่ปุ่น วางแผนฝึกกำลังชาวพุทธในการดำเนินการเพื่อความก้าวหน้าและเสริมสร้างสันติสุขแก่ชาวโลก ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ มีสำนักงานอยู่ที่วัดซูกิจิ ฮองวันจิ ในนครโตเกียว

กิจการทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญและมีจุดเด่นก้าวหน้าที่สุดของญี่ปุ่น คือ การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ มีมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและระดับประถมศึกษาเป็นของตนเองจำนวนมาก

ในด้านความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ พระสงฆ์มีครอบครัวได้ ยกเว้นพระระดับเจ้าอาวาสที่มีครอบครัวไม่ได้ และตำแหน่งพระยังสืบทอดเป็นมรดกแก่บุตรคนโตได้ด้วย

ประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความเร่งรีบ เพราะมีการแข่งขันกันรุนแรง ทำให้มีความเครียดและมีปัญหาด้านสุขภาพจิต สิ่งที่จะช่วยบรรเทาความเครียดได้ก็คือการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เนื่องจากญี่ปุ่นชอบความรวดเร็วให้ได้ผลทันที พระพุทธศาสนานิกายเซนจึงเป็นที่นิยม และมีการสร้างนิกายหรือลัทธิใหม่ ๆ ที่ปฏิบัติได้ผลรวดเร็วอีกมาก คนญี่ปุ่นส่วนหนึ่งไม่นับถือศาสนาใดเลย แต่ยึดถือลัทธิการเมืองตามความชอบใจของตน

๕. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศทิเบต

เดิมชาวทิเบตนับถือลัทธิบอนโป ซึ่งเป็นลัทธิที่นับถือผีสาธเทวดา ต่อมาเมื่อพระเจ้าสรองสันคัมโปขึ้นครองราชย์ ได้ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงเนปาลและเจ้าหญิงจีน ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้าสู่ทิเบต แต่ก็ยังไม่แพร่หลาย เพราะได้รับการต่อต้านจากลัทธิความเชื่อเดิมของชาวพื้นเมือง

พระพุทธศาสนาได้เริ่มแพร่หลายอย่างกว้างขวางทั่วประเทศทิเบตในสมัยของกษัตริย์ทิเบตพระองค์ที่ ๕ นับแต่พระเจ้าสรองสันคัมโป โดยพระองค์ทรงอาราธนาพระปัทมสัมมาเวสผู้สั่งสอนพระพุทธศาสนาแบบตันตระจากอินเดียตามคำแนะนำของพระศานตรักษิตแห่งมหาวิทยาลัยนาลันทาที่เข้ามาเผยแผ่หลักพุทธธรรมก่อนหน้านี้แล้ว แต่ต้องกลับอินเดียไปก่อนเพราะประชาชนทิเบตยังไม่ยอมรับ การที่พระปัทมสัมมาเวสเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศทิเบตจึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาแบบตันตระตั้งมั่นและเจริญในประเทศทิเบตในเวลาต่อมา

กษัตริย์ทิเบตพระองค์ต่อ ๆ มาแทบทุกพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา บางองค์ทรงเป็นนักปราชญ์ รอบรู้หลักธรรมลึกซึ้ง ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์บำรุงอย่างดี และเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ดี สภาวการณ์ของพระพุทธศาสนาในประเทศทิเบตก็คล้ายกับในประเทศต่าง ๆ ที่ต้องประสบกับความเสื่อมโทรมในบางครั้ง เมื่อกษัตริย์ผู้เป็นปฎิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนาขึ้นครองราชย์ ถึงกระนั้นพระพุทธศาสนาก็กลับฟื้นคืนสู่ความเจริญขึ้นมาได้ในเวลาต่อมา

เวลาล่วงเลยมาถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๖ พระที่บังกรศรีญาณ (พระอดีตะ) จากมหาวิทยาลัยวิกรมคิลา แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย ได้รับการอาราธนาเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทิเบต จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคง เป็นศาสนาประจำชาติของทิเบตในเวลาต่อมา

พระพุทธศาสนาในประเทศทิเบตมีหลายนิกาย นิกายที่นับถือพระปัทมสัมมาเวสนั้นต่อมาได้ชื่อนิกายหมวกแดง มีคำสอนที่ผสมผสานระหว่างทินยานกับมหายานเข้าด้วยกัน บังคับพระสงฆ์ให้ถือพรหมจรรย์และไม่สนับสนุน **ไสยศาสตร์**

ต่อมาพระตสองเซปะได้ปฏิรูปหลักคำสอนของนิกายหมวกแดง แล้วตั้งนิกายใหม่ขึ้นชื่อนิกายเกลุกปะหรือนิกายหมวกเหลือง พระสงฆ์ในนิกายนี้ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้ปกครองมองโกลว่าเป็นผู้นำทางจิตใจ และต่อมาถือว่าเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองด้วย

ในสมัยของพระเจ้าอัลตันข่าน พระองค์ได้พบประมุขสงฆ์องค์ที่ ๓ ของนิกายเกลุกปะชื่อ สอดนัมยาโล พระองค์เชื่อว่าพระสวดนัมยาโลเป็นอาจารย์ของพระองค์ในชาติก่อนจึงเรียกพระสวดนัมยาโลว่า **ทะเลหรือทะไล (Dalai)** ตั้งแต่นั้นมาประมุขสงฆ์ของทิเบตจะถูกเรียกว่า ทะไลลามะ ทะไลลามะบางองค์ได้รับมอบอำนาจจากผู้มองโกลให้ปกครองประเทศทิเบตทั้งหมด ทำให้พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรือง

จนถึงทะไลลามะองค์ที่ ๗ (พ.ศ. ๒๓๕๑-๒๔๐๑) ทิเบตได้เข้าสู่ยุคของการปิดประตูอยู่โดดเดี่ยว เนื่องจากประสบความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามเหตุการณ์ของบ้านเมือง เช่น มีนักบวชคริสต์ศาสนาเดินทางเข้ามาเผยแผ่ศาสนา ความสัมพันธ์กับประเทศอินเดียจางหาย จินแดงได้เข้าครอบครองทิเบตใน พ.ศ. ๒๔๙๔

ปัจจุบันทะไลลามะประมุขสงฆ์ของทิเบตเป็นพระองค์ที่ ๑๔ ทรงพำนักลี้ภัยอยู่ในประเทศอินเดีย ตั้งแต่ทรงเดินทางหลบหนีออกจากทิเบตใน พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมา

๖. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศเนปาลทางประเทศอินเดีย แต่เดิมนั้นประเทศเนปาลเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินเดีย สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าคือ ลุมพินีวัน อยู่ในเขต

ทะไลลามะ (Dalai Lama)
ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งทิเบต
ซึ่งมีอุดมการณ์นำเลื่อมใสอย่างยิ่ง

ประเทศเนปาลปัจจุบัน ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าเคยเสด็จไปโปรดพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ และทรงห้ามการวิวาทกันระหว่างพระญาติฝ่ายศากยวงศ์กับฝ่ายโกลิยะ หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระอานนท์ไปเผยแผ่พระศาสนาในบริเวณนั้น แสดงว่าชาวเนปาลส่วนหนึ่งนับถือพระพุทธศาสนา มาแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว

สระโบกขรณีเป็นสระกรุด้วยอิฐที่เชื่อว่าเป็นสระเดียวกับที่พระนางสิริมหามายาทรงทรงสนทนาก่อนประสูติพระกุมารสิทธัตถะ โดยรอบยังปรากฏซากโบราณสถาน สรูป วิหาร กุฏิพระ แสดงให้เห็นว่าลุมพินีวันได้ถูกสร้างเป็นวัดในสมัยหลังพุทธกาล

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชได้พระราชทานพระราชธิดาพระนามว่า จารุมติ ให้แก่ขุนนางผู้ใหญ่ชาวเนปาล พระเจ้าอโศกมหาราชและเจ้าหญิงจารุมติได้ทรงสร้างวัดและเจดีย์หลายแห่ง ซึ่งยังคงปรากฏอยู่ที่กรุงกาฐมาณฑุในปัจจุบัน

ในสมัยที่ชาวมุสลิมเข้ารุกรานแคว้นพิหารและเบงกอลในประเทศอินเดีย พระภิกษุจากอินเดียต้องหลบหนีภัยเข้าไปอาศัยอยู่ในเนปาล ซึ่งพระภิกษุเหล่านั้นก็นำคัมภีร์ไปด้วยและมีการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีจนถึงทุกวันนี้ และเมื่อมหาวิทยาลัยนาลันทา (ในประเทศอินเดีย) ถูกทำลายทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมสูญไปจากอินเดียแล้วก็ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในเนปาลพลอยเสื่อมลงด้วย คุณลักษณะพิเศษที่เป็นเครื่องหมายประจำพระพุทธศาสนา เช่น ชีวิตพระสงฆ์ในวัดวาอาราม การต่อต้านการถือวรรณะ การปลดปล่อยความเชื่อถือไสยศาสตร์ต่าง ๆ ก็เลือนหายไป

พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลในยุคแรกเป็นพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมหรือแบบเถรวาท ต่อมาเถรวาทเสื่อมสูญไป เนปาลได้กลายเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศานามหายานนิกายตันตระ ซึ่งใช้คาถาอาคมและพิธีกรรมแบบไสยศาสตร์ นอกจากนี้ได้มีนิกายพุทธปรัชญาสำนักใหญ่ ๆ เกิดขึ้นอีก ๔ นิกาย คือ สวาภาวิกะ ไอศวริกะ การมิกะ และยาตริกะ ซึ่งแต่ละนิกายก็แยกเป็นอีกหลายสาขา แต่นิกายต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานเข้าด้วยกันของความคิดทางปรัชญาหลายแบบหลายแนวตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูการศึกษาพระพุทธศานานิกายเถรวาทขึ้นในประเทศเนปาล โดยส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในประเทศที่นับถือพระพุทธศานานิกายเถรวาท เช่น ประเทศไทย พม่า ศรีลังกา โดยเฉพาะในประเทศไทยนั้นพระภิกษุสามเณรชาวเนปาลที่อุปสมบทและบรรพชาแบบเถรวาทได้มาศึกษาปริยัติธรรมและศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากนี้คณะสงฆ์

โพธิญาณเป็นสถูปที่ใหญ่ที่สุดของเนปาล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงกาฐมาณฑุ เมื่อถึงเทศกาลปีใหม่ของชาวทิเบตซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ทะเลลามะจะจัดพิธีกรรมขึ้นที่นี่ โดยมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากมาร่วมงาน

เนปาลยังได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชแห่งประเทศไทยให้เสด็จไปบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรชาวเนปาล ณ กรุงกาฐมาณฑุ พร้อมทั้งทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดชาวเนปาลด้วย

ในเนปาลเองมีสมาคมแห่งหนึ่งชื่อ ธรรมโมทัยสภา ได้อุปถัมภ์ให้พระภิกษุสงฆ์จากประเทศศรีลังกาและพระภิกษุสงฆ์ในประเทศเนปาลที่ได้รับการอบรมมาจากประเทศศรีลังกา ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง พร้อมทั้งมีการแปลพระสูตรจากภาษาบาลีเป็นภาษาท้องถิ่นพิมพ์ออกเผยแพร่มากเป็นจำนวนมากด้วย

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

- ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มศึกษาและสืบค้นประวัติความเป็นมาของการเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียตามที่กำหนดให้ ทำรายงาน แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

กลุ่มที่ ๑ พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

กลุ่มที่ ๔ พระพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น

กลุ่มที่ ๒ พระพุทธศาสนาในประเทศจีน

กลุ่มที่ ๕ พระพุทธศาสนาในประเทศทิเบต

กลุ่มที่ ๓ พระพุทธศาสนาในประเทศเกาหลี

กลุ่มที่ ๖ พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

- ร่วมวิเคราะห์ประเด็นที่กำหนดให้

๑) พระพุทธศาสนามีจุดเด่นอะไรบ้างที่ทำให้ประชาชนที่นับถือศาสนาอื่นหรือลัทธิอื่นหันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น

๒) อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาไม่เจริญรุ่งเรืองเท่าที่ควรในประเทศเนปาล ทั้ง ๆ ที่เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า

๑.๒ การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศในทวีปยุโรป

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ทวีปยุโรปตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๑ เป็นต้นมา ประเทศในทวีปยุโรปบางประเทศได้แสวงหาอาณานิคมในทวีปเอเชีย ทำให้ประเทศในทวีปเอเชียหลายประเทศตกเป็นอาณานิคมของประเทศในทวีปยุโรป พลเมืองของประเทศในอาณานิคมบางส่วนที่ได้อพยพเข้าไปอยู่ในประเทศยุโรปซึ่งเป็นเจ้าของอาณานิคมส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อไปอยู่ในประเทศใดก็ยังคงประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้ชาวยุโรปเกิดความสนใจ นอกจากนี้ชาวยุโรปบางคนที่ถูกส่งไปประจำอยู่ในประเทศอาณานิคม เมื่อได้พบเห็นพลเมืองในประเทศนั้นดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ก็เกิดความสนใจศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ เพิ่มเติม และเมื่อพบว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผล อีกทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนายังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเมื่อได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะนำมาเผยแผ่ในหมู่ชาวยุโรปด้วยกัน ทำให้ชาวยุโรปเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรปจึงแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง พระพุทธศาสนาในประเทศสำคัญ ๆ ในทวีปยุโรปมีความเป็นมาและสภาพการนับถือพอสรุปได้ดังนี้

๑. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ

พระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้าสู่ประเทศอังกฤษเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๓ โดยนายสเปนเซอร์ อาร์ตีย์ ได้ตีพิมพ์หนังสือ *ศาสนจักรแห่งบูรพทิศ* ออกเผยแพร่ แต่มีผู้สนใจไม่มากนัก จนกระทั่งเซอร์เอ็ดวิน อาร์โนลด์ ได้เขียนหนังสือ *ประทีปแห่งเอเชีย (The Light of Asia)* ซึ่งเป็นหนังสือบรรยายเกี่ยวกับพุทธประวัติและหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าพิมพ์ออกเผยแพร่ ใน พ.ศ. ๒๔๒๒ ก็ได้รับความสนใจจากชาวอังกฤษอย่างกว้างขวาง ทำให้ชาวอังกฤษหันมาเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น

ใน พ.ศ. ๒๔๒๔ ศาสตราจารย์ ดร.ที. ดับเบิลยู. รัส เดวิดส์ และภรรยาได้ก่อตั้งสมาคมบาลีปกรณ์ขึ้นที่กรุงลอนดอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแปลและพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาอังกฤษออกเผยแพร่ ทำให้มีผู้สนใจพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๐ พระอานันทะ เมตตาเยยะ (ชาวอังกฤษที่ไปบวชในพม่า) ได้พาพระธรรมทูตจากพม่าเดินทางไปประกาศพระพุทธศาสนาที่กรุงลอนดอน ขณะอยู่ที่กรุงลอนดอน ได้ร่วมมือกับนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ก่อตั้งพุทธสมาคมแห่งเกรตบริเตนและไอร์แลนด์ (Buddhist Society of Great Britain and Ireland) ขึ้น และได้พิมพ์นิตยสารพุทธปริทัศน์ (Buddhist Review) ออกเผยแพร่

ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ชาวยุโรปในประเทศอังกฤษนำโดยนายคริสมาส ฮัมเฟรย์ส์ได้ร่วมกันก่อตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศอังกฤษ (Buddhist Society of England) ขึ้นแทนพุทธสมาคมแห่งเกรตบริเตนและไอร์แลนด์ และได้พิมพ์นิตยสารทางสายกลาง (Middle Way) ออกเผยแพร่ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่กว้างขวางออกไปอีก

ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ พระอนาคาริกะ ธรรมปาละ พระภิกษุชาวลังกาได้เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ และใน พ.ศ. ๒๔๙๘ พระกิลวัทโธ พระภิกษุชาวอังกฤษซึ่งมาบวชเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ได้กลับไปตั้งสำนักสงฆ์พุทธวิหารแฮมป์สเต็ด สอน **วิปัสสนากรรมฐาน** ต่อมาท่านได้ลาสิกขา พระอานันทโพธิ์ พระภิกษุชาวแคนาดา ซึ่งบวชที่ประเทศพม่าและเรียนวิปัสสนากรรมฐานที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้เดินทางมาอยู่ที่พุทธวิหารและสอน **กรรมฐาน** แทน ปรากฏว่ามีชาวอังกฤษและชาวยุโรปให้ความสนใจเข้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นจำนวนมาก บางคนขอบวชเป็นพระภิกษุหรือสามเณร

เมื่อมีผู้ต้องการเข้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากขึ้น พระอานันทโพธิ์จึงได้ติดต่อมาทางประเทศไทย ขอนิมนต์พระราชสิทธิมุนี (โชดก ญาณสิทธิ) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของตนไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสอนวิปัสสนากรรมฐานที่พุทธวิหารแฮมป์สเต็ด ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชสิทธิมุนีพร้อมกับพระมหาวิจิตร ติสสทตฺโต เลขาธุการ และนายภานุพงษ์ มุกกันต์ ล่ามได้ออกเดินทางไปสอนวิปัสสนากรรมฐานที่พุทธวิหารแห่งนี้

ต่อมาทางราชการได้ให้ความอุปถัมภ์และแต่งตั้งพระราชสิทธิมุนีเป็นหัวหน้าคณะพระธรรมทูตสายประเทศอังกฤษ และท่านได้ย้ายไปอยู่ที่ใหม่ตั้งชื่อว่า **วัดไทยพุทธวิหาร** ต่อมาวัดแห่งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดป้ายและพระราชทานนามใหม่ว่า **วัดพุทธปทีป**

วัดพุทธปทีป ประเทศอังกฤษ

วัดพุทธปทีปเป็นวัดไทยแห่งแรกในยุโรป ปัจจุบันนอกจากจะเป็นศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้ว ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชาวอังกฤษ เพราะมีพระอุโบสถที่สวยงาม และภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม

ในเวลาต่อมาได้มีการสร้างวัดเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งในประเทศอังกฤษ เช่น วัดอมราวดี สร้างโดยพระสุเมโธ วัดป่าสันติธรรม สร้างโดยพระเชษฐาโม ซึ่งท่านทั้งสองเป็นศิษย์ของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท) วัดหนองป่าพง

จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีการก่อตั้งสมาคมและองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น องค์การที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในประเทศอังกฤษ คือ องค์การรองคูลิมาล ซึ่งเป็นองค์การสอนพระพุทธศาสนาในเรือนจำประเทศอังกฤษ มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือนักโทษ องค์การนี้ก่อตั้งโดยพระเชษฐาโม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีการจัดตั้งสวนป่าพุทธองค์ ณ เรือนจำสปริงฮิลล์ (The Buddha-Grove at Springhill Prison) ขึ้น เพื่อให้ นักโทษ ได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สวดมนต์ไหว้พระ ฟังธรรม ปฏิบัติกรรมฐาน

๒. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี

ชาวเยอรมันมีความสนใจในพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ แต่มีจำนวนไม่มากนัก ชาวพุทธกลุ่มแรกในประเทศเยอรมนีนำโดย ดร.คาร์ล ไฮเดนสตีเกอร์ ได้ก่อตั้งพุทธสมาคมขึ้นที่เมืองโลฟซิก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ ชื่อสมาคมเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนาในเยอรมนี (Society for Buddhist Mission in Germany) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนีดำเนินการโดยเอกชน มีการจัดพิมพ์วารสารและจุลสารออกเผยแพร่ นอกจากนี้ได้มีการจัดแสดงปาฐกถาธรรมและสนทนาธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นประจำ หนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ถึง ๖ ชื่ออายุคน คือ หนังสือพระพุทธรวณะ (The Word of the Buddha) ซึ่งเป็นหนังสือที่แปลและเรียบเรียงจากภาษาบาลีเป็นภาษาเยอรมัน โดยพระภิกษุชาวเยอรมันรูปแรกชื่อว่า ท่านญาณดิลก (ชื่อเดิมคือ อันตอน วอลเตอร์ ฟลอรัส กือเอธ) หนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งและถ่ายทอดเป็นภาษาอื่น ๆ กว่า ๑๐ ภาษา รวมทั้งภาษาไทยด้วย

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนีได้หยุดชะงักลง เพราะสภาวะการณ์ทางการเมือง ครั้นสิ้นสุดสงคราม ความเคลื่อนไหวของพระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนีก็เป็นที่ไปอย่างคึกคักและมีชีวิตชีวา ผู้มีส่วนสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ในประเทศเยอรมนีอย่างกว้างขวาง คือ ดร.ปอล ดาห์ลเก และดร.ยอร์จ กริมม์

วัดพุทธอาภาวัฒนาราม เมืองลุดวิกส์ฮาเฟิน ประเทศเยอรมนี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๑ ดร.ปอล ดาห์ลเก ได้ออกวารสารและเขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้หลายเล่ม โดยอธิบายหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเชิงวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ยังได้สร้าง พุทธ-อาศรม ขึ้นที่เบอร์ลิน-โพรเนา ซึ่งต่อมาสมาคมนี้นับเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ดร.ยอร์จ กริมม์ และดร.คาร์ล ไฮเดนสตีเกอร์ ได้ร่วมกันก่อตั้งสมาคม The Buddhist Lodge for the Three Jewels โดยมีจุดประสงค์เพื่อฝึกอบรมจิตใจและให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่สมาชิกโดยตรง แต่ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ฮอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ แห่งพรรคนาซีได้สั่งห้ามพุทธสมาคมแห่งนี้ดำเนินการ อย่างไรก็ดี สมาชิกของสมาคมก็ได้แอบก่อตั้ง Old Buddhist Community ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๘ ซึ่งปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่

ดร.ยอร์จ กริมม์ ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้หลายเรื่อง ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดได้แก่ เรื่อง *The Doctrine of the Buddha, the Religion of Reason and Meditation* หนังสือเล่มนี้มีผู้แปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา และพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง ส่วนหนังสือเรื่องต่าง ๆ ของกริมม์และของนักเขียนคนสำคัญอื่น ๆ ของเยอรมนีอีกหลายร้อยเรื่องได้ถูกทำลายไปหมดสิ้นในยุคของฮิตเลอร์

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนีก็หยุดการเคลื่อนไหวอีกครั้ง การดำเนินชีวิตแบบชาวพุทธชบเซามาก เพราะพรรคนาซีไม่ต้องการให้มีการดำเนินการของศาสนาใด ๆ ทั้งสิ้น แต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง ประเทศเยอรมนีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงคราม ทำให้ชาวเยอรมันหันมาฟังหลักธรรมทางศาสนาอีกครั้งหนึ่ง วัดวาอารามต่าง ๆ เริ่มได้รับการบูรณะซ่อมแซม ชาวพุทธเริ่มทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการตีพิมพ์หนังสือชุดทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีผู้อ่านอย่างแพร่หลาย ความสนใจพระพุทธศาสนามีมากขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์จากพม่าชื่อ ญาณทะ เดินทางเข้าไปในประเทศเยอรมนี ชาวเยอรมันตื่นตื่นและสนใจมาฟังปาฐกถาของท่านเป็นจำนวนมาก

ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ สมาคมมหาโพธิ์ในศรีลังกาได้ประกาศรับพุทธสมาคมในมิวนิกเป็นสาขา ทำให้พุทธสมาคมอื่น ๆ ในประเทศเยอรมนีมีการประสานงานกับทางประเทศศรีลังกามากขึ้น และต่างก็สมัครเข้าเป็นสาขาของสมาคมมหาโพธิ์

ใน พ.ศ. ๒๔๙๒ ประเทศเยอรมนีถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ เยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก รัฐบาลเยอรมนีตะวันออกมีท่าทีเป็นศัตรูต่อศาสนาต่าง ๆ เพราะมีลัทธิการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ พระพุทธศาสนาในเยอรมนีตะวันออกจึงเสื่อมลง มีเพียงองค์การเดียวที่ให้ความสนใจในการศึกษาพระพุทธศาสนา คือ มหาวิทยาลัยเฮล ในเยอรมนีตะวันตกเท่านั้น กฎหมายก็ไม่ได้รับรองพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาหนึ่งที่มีผู้นับถือในประเทศเยอรมนี แต่การติดต่อระหว่างกลุ่มชาวพุทธในเยอรมนีตะวันตกและสมาคมมหาโพธิ์ในประเทศศรีลังกา ทำให้ชาวพุทธรวมตัวกันได้ มีสมาคมของชาวพุทธที่ดำเนินการเผยแผ่เอกสารต่าง ๆ และมีการบรรยายธรรมบันทึกเสียงออกเผยแพร่อีกด้วย

ปัจจุบันเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกได้รวมกันเป็นประเทศเดียวแล้ว เรียกว่า ประเทศเยอรมนี การดำเนินกิจการทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นไปอย่างสะดวก ทำให้มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ในเมืองฮัมบูร์ก เบอร์ลิน ชตุท์ทาร์ท มิวนิค โคโลญ และแฟรงก์เฟิร์ต แต่เดิมเมืองมิวนิกเคยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันกลายเป็นเมืองฮัมบูร์ก และที่เมืองแห่งนี้ชาวพุทธได้ร่วมกันจัดตั้งสันติอาศรม (House of Quiet) ขึ้น เพื่อเป็นสถานที่พบปะของชาวพุทธกลุ่มต่าง ๆ และเป็นสถานที่ฝึกสมาธิ

ชาวพุทธเยอรมันส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท นอกจากนั้นก็มียานแบบทิเบตและมหายานแบบญี่ปุ่น เช่น นิกายโยโดชินชู นิกายเซน

การดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนีปัจจุบันเป็นไปอย่างราบรื่น มีพระธรรมทูตทั้งจากประเทศไทยและประเทศศรีลังกาแวะเวียนไปเผยแผ่ธรรม อบรมสั่งสอนชาวเยอรมันอยู่เป็นประจำ ทำให้ชาวเยอรมันหันมาสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น จึงกล่าวได้ว่าประเทศเยอรมนีเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในทวีปยุโรป

๓. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเนเธอร์แลนด์

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศเนเธอร์แลนด์โดยผ่านทางพ่อค้าชาวดัชต์และชาวพื้นเมืองจากประเทศศรีลังกาที่เดินทางไปศึกษาในประเทศเนเธอร์แลนด์ แต่ก็มีผู้นับถือไม่มากนัก

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ ชาวพุทธในกรุงเทพฯ ได้ร่วมกันฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดตั้งชมรมชาวพุทธดัชต์ขึ้น มีจุดประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพบปะสังสรรค์ของชาวพุทธในประเทศเนเธอร์แลนด์ ชมรมนี้จะมีการพบปะกันในวันอังคาร สัปดาห์ที่ ๓ ของทุกเดือน ในการพบปะกันแต่ละครั้งนั้นจะมีการบรรยายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วอ่านพระสูตรพร้อมกับอธิบายความ และก่อนเลิกชุมนุมจะมีการฝึกนั่งสมาธิ สมาชิกคนสำคัญของชมรม คือ โรเบิร์ต สังกัดนิกายลามะ ด้จง ด้ใจ ซึ่งเคยบรรยายเรื่องเซนและศิลปะกับดอกไม้ในตะวันออกไกลมาแล้ว

ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ ชาวพุทธจำนวน ๑๕ คน ได้ร่วมกันตั้งกลุ่มพุทธศาสตร์ศึกษาขึ้นที่กรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการเผยแผ่และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักของพระพุทธศาสนา เช่น จัดงานวันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา พุทธศาสตร์กลุ่มนี้มี ดร.อี. เอช. เวอร์วาล เป็นที่ปรึกษา มีการพบปะกันทุกคืนวันศุกร์แรกของเดือน โดยจะเริ่มอ่านพระสูตรต่าง ๆ และร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับพระสูตรนั้น จากนั้นจึงอ่านคัมภีร์ของเซน และฟังเสียงสวดมนต์ที่ท่านารทมหาเถระอัดส่งมาจากประเทศศรีลังกา

ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ สถานทูตไทยในประเทศเนเธอร์แลนด์ได้อนุญาตให้มีการจัดตั้งพุทธสมาคมขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสนับสนุนให้นำเอาหลักธรรมดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวัน พุทธสมาคมแห่งนี้มีท่านปีเตอร์ แวนเดอร์บีค เป็นนายกสมาคม และมีมิส เจ. เจ. ซี. เบิร์ด เป็นเลขาธิการ

ชาวพุทธในประเทศเนเธอร์แลนด์ในระยะแรก ๆ นั้นมีจำนวนไม่มากนัก แต่ปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะมีการสร้างวัดไทยขึ้นในกรุงเทพฯ และส่งพระสงฆ์จากเมืองไทยมาเป็นเจ้าอาวาสและจำพรรษาที่วัดแห่งนี้ ซึ่งพระสงฆ์เหล่านี้ก็ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

นอกจากประเทศดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรปอีกหลายประเทศที่มีประชาชนให้ความสนใจนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ประเทศสวีเดน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก ฟินแลนด์ โปแลนด์ อิตาลี สวีเดน รัสเซีย

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นประวัติความเป็นมาของการเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป สรุปสาระสำคัญ แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้

๑. อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวอังกฤษเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
๒. ถ้ามีโอกาสไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส นักเรียนจะปฏิบัติตนในฐานะชาวพุทธอย่างไร

๑.๓ การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ทวีปอเมริกาเหนือโดยชาวเอเชียที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา ซึ่งชาวเอเชียเหล่านี้ส่วนใหญ่มิเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง เมื่ออพยพไปอยู่ที่ใดก็ได้ก็นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในที่นั้นด้วย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะแรก ๆ จำกัดขอบเขตอยู่แต่เฉพาะกลุ่มของพวกอพยพด้วยกันเท่านั้น จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเริ่มดำเนินการอย่างมีระบบ เช่น มีการจัดตั้งองค์การ ตั้งพุทธสมาคม และมีการสร้างวัดหรือวิหาร เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปอเมริกาเหนือพอจะแยกกล่าวเป็นประเทศได้ดังนี้

๑. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ โดยมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้เริ่มจัดพิมพ์หนังสือสำคัญ ๆ ของตะวันออก ซึ่งมีเรื่องราวของพระพุทธศาสนารวมอยู่ด้วย เช่น Buddhist Legends ของ อี. ดับเบิลยู. เบอริงเกม Buddhism in Translation ของ เอช. ซี. วอเรน ทำให้ชาวอเมริกันโดยเฉพาะปัญญาชนหันมาสนใจพระพุทธศาสนา นอกจากนี้หนังสือ *พระทีปแห่งเอเชีย* ของเซอร์เฮ็ดวิน อาร์โนลด์ ก็มีส่วนทำให้ชาวอเมริกันสนใจพระพุทธศาสนา เฉพาะหนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในสหรัฐอเมริกามากกว่า ๘๐ ครั้ง

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงแรก ๆ คือ พันเอก เฮนรี สติล โอลคอตต์

พันเอก เฮนรี สติล โอลคอตต์ นักกฎหมายชาวอเมริกันได้เดินทางไปยังประเทศศรีลังกา เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๓ และได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน พร้อมทั้ง *สมาคมพุทธเทวนิยม* ขึ้น เพื่อสอนภาษาอังกฤษสำหรับเด็กชาวพุทธ เมื่อกลับถึงอเมริกาได้แต่งหนังสือชื่อ *บุชชาวิสัยทัศน์ทางพระพุทธศาสนา (Buddhist Catechism)* ขึ้นเผยแพร่ ได้รับความสนใจจากชาวอเมริกันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในคราวประชุมสภาโลกของศาสนา ที่เมืองชิคาโกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ ท่านได้รับเชิญให้บรรยายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในที่ประชุม สุนทรพจน์ของท่านเป็นที่ซาบซึ้งใจแก่ผู้ฟังจำนวนมาก

ใน พ.ศ. ๒๔๔๒ ท่านโซกัว โซนาตะ พร้อมคณะได้นำพระพุทธศาสนาแบบมหายานิกายต่าง ๆ ไปเผยแผ่ในเมืองแซนแฟรนซิสโก รัฐแคลิฟอร์เนีย ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๘ มีการสร้างวัดทางพระพุทธศาสนาขึ้น ณ เมืองแห่งนี้ และวัดนี้ได้กลายเป็นที่ทำการใหญ่ของนิยายชินหรือสุชาวดีแห่งญี่ปุ่น

ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่มั่นคง ศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในเมืองแซนแฟรนซิสโก ลอสแอนเจลิส และซีแอตเทิล

ใน พ.ศ. ๒๔๙๗ มีการจัดตั้งพุทธสมาคมขึ้นในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. มีชื่อว่า สหายพุทธศาสนา (Friend of Buddhism) สมาคมแห่งนี้ถือว่าเป็นสมาคมที่มีกำลังมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา

ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถระ) ได้รับนิมนต์จากขบวนการเอ็ม. อาร์. เอ. ไปร่วมประชุมสุดยอดของขบวนการ ขณะที่ท่านพำนักอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในหมู่ชาวอเมริกันและชาวไทยในอเมริกาพอสมควร

ในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง พระสงฆ์ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมหรือปาฐกถาธรรมอยู่เสมอ จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๑๓ กลุ่มพุทธศาสนิกชนชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันก่อตั้งพุทธสมาคม

ไทย-อเมริกันขึ้น ณ นครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย โดยได้นิมนต์พระสงฆ์ไทยจำนวน ๓ รูปมาจำพรรษาชั่วคราว หลังจากออกพรรษาแล้วได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อสร้างวัดพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบไทยขึ้น

ในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ นายพูนศักดิ์ ซอโสติกุล ได้ถวายโฉนดที่ดินให้แก่คณะสงฆ์เพื่อใช้เป็นที่สร้างวัด และในวันที่ ๑๙ พฤษภาคมปีเดียวกัน สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ได้วางศิลาฤกษ์สร้างวัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นวัดพระพุทธศาสนาแห่งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลังจากที่ได้สร้างวัดไทยลอสแอนเจลิสขึ้นเป็นแห่งแรกแล้ว การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาก็เป็นไปอย่างกว้างขวาง พระสงฆ์ไทยได้รับการนิมนต์ให้ไปทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามรัฐต่าง ๆ มากขึ้น และมีการสร้างวัดไทยเพิ่มขึ้นในรัฐต่าง ๆ เช่น วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในแมริแลนด์ วัดวชิรธรรมปทีป ในนิวยอร์ก วัดพุทธวราราม ในเดนเวอร์ วัดพุทธาวาส ในฮิวสตัน

พระธรรมราชาญัตตร (กมล ไกรโท) อดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้วัดไทยลอสแอนเจลิสเจริญรุ่งเรือง

วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ยังได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพุทธธรรมขึ้นในรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยเปิดสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจัดว่ามีความสมบูรณ์ทุกประการ เช่น การจัดปาฐกถา การอภิปราย การสนทนาธรรม การสัมมนาทางวิชาการ การจัดอบรมทาง

พระพุทธศาสนาภาคฤดูร้อน การเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การแสดงพระธรรมเทศนา การบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญตามประเพณีของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีวารสารนวสูตรที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์การพระพุทธศาสนานานาชาติอีกด้วย

๒. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดามีลักษณะเช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ เริ่มเผยแผ่เข้าสู่ประเทศแคนาดาโดยมีชาวเอเชียจากประเทศต่าง ๆ เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศแคนาดา ซึ่งชาวเอเชียเหล่านี้ก็นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่แก่ชาวพื้นเมืองด้วย โดยเฉพาะในปัจจุบันมีชาวเกาหลี เวียดนาม เขมร และลาวเป็นจำนวนมากได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศแคนาดา จึงทำให้มีการจัดตั้งพุทธสมาคมขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จำนวนชาวพุทธเพิ่มมากขึ้น องค์การที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดา ได้แก่ พุทธสมาคมแห่งออตตาวา กลุ่มชาวพุทธแห่งโทรอนโต และคณะพระธรรมทูตแห่งอเมริกาเหนือ

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดาส่วนใหญ่ยังคงนับถือกันในกลุ่มคนเอเชียที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศแคนาดา ชาวแคนาดาไม่ค่อยให้ความสนใจในพระพุทธศาสนามากนัก วัดทางพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จึงเป็นวัดของนิกายสุชาวดีและนิกายเซนแบบญี่ปุ่น

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

๑. ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดามีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร
๒. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า เพราะเหตุใดวัดพระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดาส่วนใหญ่จึงเป็นของนิกายสุชาวดีและนิกายเซน บันทึกผลการวิเคราะห์แล้วผลัดกันส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

๑.๔ การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศในทวีปออสเตรเลีย

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในทวีปออสเตรเลียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๓ โดยพระภิกษุชาวอังกฤษชื่อ *ศาสนธชะ (นาย อี. สตีเวนส์)* ท่านผู้นี้อุปสมบทที่ประเทศพม่า และได้เดินทางไปยังประเทศออสเตรเลียและเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวออสเตรเลียโดยแนะนำแต่เพียงว่าพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจ

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา พระพุทธศาสนาในประเทศออสเตรเลียก็มีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีการก่อตั้งพุทธสมาคมแห่งควีนส์แลนด์ขึ้นในกรุงบริสเบน รัฐควีนส์แลนด์ นายกสมาคมผู้ก่อตั้งคือ นาย ป.วีรกุล และมีนาย ดี. แมคคาวิตสัน เป็นเลขาธิการ พุทธสมาคมแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่หลักพุทธธรรม และเพื่อศึกษาและปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม

ใน พ.ศ. ๒๔๙๗ พุทธสมาคมแห่งรัฐนิวเซาท์เวลส์ได้จัดพิมพ์วารสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาออกเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ และใน พ.ศ. ๒๔๙๘ ก็มีการจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งรัฐแทสเมเนียขึ้นอีกแห่งหนึ่ง

ใน พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๔๙๙ เป็นระยะเวลาที่ประเทศพมากำลังมีการสังคายนาคครั้งที่ ๖ พระเถระชาวพม่าชื่อ อูฐิติละ ได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประเทศออสเตรเลีย มีผู้สนใจฟังการบรรยายธรรมเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ท่านอูฐิติละได้จัดอบรมกรรมฐานแก่ชาวออสเตรเลียด้วย ได้มีผู้บริจาคเงินซื้อที่ดินสร้างวัดเพื่อให้พระสงฆ์อยู่ประจำ แต่การก่อสร้างไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากท่านอูฐิติละได้เดินทางกลับพม่าและไม่ได้กลับไปประเทศออสเตรเลียอีก

ในเวลาต่อมาพุทธสมาคมต่าง ๆ ทั่วประเทศออสเตรเลียได้ร่วมกันจัดตั้งสหพันธ์พระพุทธศาสนาแห่งออสเตรเลียขึ้น โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงแคนเบอร์รา ทั้งนี้ก็เพื่อจะทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีระบบ โดยสหพันธ์แห่งนี้ใช้เป็นสถานที่แสดงปาฐกถาธรรม สัมมนาทางวิชาการ อภิปรายธรรม และใช้เป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจตามประเพณีของพระพุทธศาสนา

ใน พ.ศ. ๒๕๑๗ พระมหาสมัย สุขสมิโท และคณะพระธรรมทูตจากประเทศไทยได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่นครซิดนีย์ ผลปรากฏว่ามีชาวพุทธและผู้สนใจชาวออสเตรเลียได้ศึกษาพระพุทธศาสนามากขึ้นจนสถานที่คับแคบไม่พอที่จะบรรจุผู้มารับการอบรมได้ คณะกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในออสเตรเลีย จึงได้ซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง สร้างวัดไทยขึ้นมีชื่อว่า *วัดพุทธรังษี* หลังจากสร้างวัดเสร็จแล้วก็ได้ส่งพระภิกษุไปช่วยทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจทำให้มีผู้ที่สนใจมาศึกษาพระพุทธศาสนา ณ วัดพุทธรังษีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนอกจากมีชาวพุทธที่เป็นชาวไทยชาวออสเตรเลีย และชาวจีนแล้ว ยังมีชาวพุทธที่เป็นชาวลาวและชาวเขมรที่อพยพไปอยู่ที่นครซิดนีย์ต่างก็เข้าไปบำเพ็ญบุญกุศลที่วัดแห่งนี้เป็นประจำ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในชมพูทวีป (ประเทศอินเดีย) เมื่อกว่า ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ได้เริ่มแผ่ขยายเข้าสู่ดินแดนต่าง ๆ นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นต้นมา แม้ว่าผู้นับถือพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะอยู่ในทวีปเอเชีย แต่ปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปทั่วโลก ทั้งนี้ก็เพราะว่าพระพุทธศาสนาได้พิสูจน์ให้สังคมทั่วโลกได้ประจักษ์ชัดแล้วว่า หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเหตุมีผล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผู้นับถือนับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นทุกปี

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวออสเตรเลียในปัจจุบันมีความสนใจและหันมานับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นทุกปี และบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

๒. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อชาวพุทธในด้านจิตใจเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อสังคมมวลมนุษยชาติในฐานะต่าง ๆ อีกด้วย สำหรับในชั้นนี้จะได้อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก

๒.๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม

อารยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหรือความเจริญทางปัญญาของชนชาติใดชนชาติหนึ่งที่เจริญถึงขั้นขีดสุด แล้วแผ่ขยายจากศูนย์กลางที่เจริญที่สุดไปยังบริเวณที่มีความเจริญน้อยกว่าจากความหมายดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า อารยธรรมเป็นพัฒนาการของวัฒนธรรมที่เจริญถึงขีดสุด

นับตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์มนุษย์ที่อาศัยอยู่ตามป่าตามเขา ยังไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เร่ร่อนหาเลี้ยงชีพด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์ก็ได้มีการสร้างวัฒนธรรมของตนเองขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นอารยธรรม การจะสร้างความเจริญหรือวัฒนธรรมให้ถึงขั้นเป็นอารยธรรมได้นั้นจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานและต้องมีระเบียบและระบบของสังคมที่แน่นอน นั่นคือสังคมมนุษย์ต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาตามลำดับ จากสังคมป่าเถื่อน สังคมบ้าน มาเป็นสังคมเมือง

ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีข้อบังคับเพื่อสร้างความเป็นระเบียบให้เกิดขึ้นในสังคม ข้อบังคับดังกล่าวต่อมาเรียกว่า กฎหมายและขนบธรรมเนียมที่ดีของสังคม

อย่างไรก็ตาม กฎหมายและขนบธรรมเนียมทั้ง ๒ อย่างนี้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้เฉพาะทางกายและทางวาจาเท่านั้น ไม่มีอำนาจควบคุมพฤติกรรมทางใจ สังคมมนุษย์จึงยังไม่เป็นสังคมที่มีอารยธรรมที่แท้จริงและยังไม่สงบสุข ด้วยเหตุนี้ศาสนาจึงเกิดขึ้น

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มียุทธศาสตร์ช่วยเหลือสังคมมนุษย์ในด้านการควบคุมพฤติกรรมทางใจ จึงถือได้ว่าพระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่มวลมนุษยชาติ กล่าวเฉพาะความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมให้แก่มวลมนุษยชาติ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนหลายเรื่องที่จะสอนให้ถึงถึงความสำคัญด้านนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก

๑. อารยวัณณิ ๕

อารยวัณณิเป็นหลักคำสอนหมวดหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นรากฐานอันสำคัญที่สร้างสรรค์อารยธรรมแก่โลก อารยวัณณิ หมายถึง ธรรมอันเป็นปัจจัยให้เกิดอารยธรรมที่มั่นคง มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่น

๒. ศีล คือ ความประพฤติดี

๓. จาคะ คือ ความเสียสละ

๔. สุตะ คือ การได้รับการศึกษา

๕. ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความรู้ ความสามารถ

อารยธรรมด้านต่าง ๆ ของโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การสาธารณสุข และด้านศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม จิตรกรรม หากพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นว่าอารยวัณณิเป็นรากฐานแทบทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น พระสถูปเจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย ที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้าง องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

พระสถูปเจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย

พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

สิ่งเหล่านี้ถ้าผู้สร้างไม่มีศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นเป็นแรงบันดาลใจ ไม่มีศีล คือ ความประพฤติที่ดี สุจริต ไม่มีจาคะ คือ การเสียสละทรัพย์สิน แรงกาย แรงใจ ไม่มีสุตะ คือ การได้รับการศึกษา และไม่มีปัญญา คือ ความรู้ความสามารถ ถึงจะสร้างได้ แต่ก็อาจจะไม่มั่นคงและตั้งมั่นอยู่ไม่ได้จนถึงทุกวันนี้

ในการสร้างสรรค์อารยธรรม ถ้าผู้สร้างไม่มีอารยวัฒนธรรมแม้เพียงข้อเดียว อารยธรรมนั้นก็จะไม่มั่นคงเหมือนกัน ลองพิจารณาว่า ถ้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผู้สร้างขาดศรัทธาในการสร้างเพียงข้อเดียวแล้ว โบราณสถานดังกล่าวก็จะไม่งดงาม ประณีตบรรจง และสร้างความประทับใจแก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชม แต่ที่มีความงดงาม โดดเด่นเป็นสง่าอยู่ได้ทุกวันนี้ ก็เพราะผู้สร้างมีศรัทธาอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา ไม่เฉพาะแต่โบราณสถาน โบราณวัตถุดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น แม้แต่สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ถ้าผู้สร้างขาดอารยวัฒนธรรมข้อใดข้อหนึ่งแล้ว การสร้างถนนหนทางอาจสร้างไม่เสร็จหรือสร้างเสร็จแต่ใช้การไม่ได้ ตึกรามบ้านช่องอาจพังครืนลงมาทับผู้คนเสียชีวิตก็เป็นได้

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร

๒. ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรมเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอีกหมวดหนึ่งที่เป็นรากฐานของอารยธรรมด้านการปกครอง ทศพิธราชธรรม หมายถึง คุณธรรมสำหรับผู้นำหรือผู้ปกครอง มี ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. ทาน คือ การเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อยู่ใต้ปกครองให้มีความสะดวกปลอดภัย
๒. ศีล คือ ความประพฤติตนดีทั้งทางกายและทางวาจา
๓. บริจาคะ คือ การเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อดูแลผู้อยู่ใต้ปกครองให้มีความสุข
๔. อาชวชะ คือ ความซื่อสัตย์และจริงใจต่อทุกคน
๕. มัทวะ คือ การมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง
๖. ตบะ คือ ความเพียรอย่างแรงกล้าและการมีจิตใจที่เข้มแข็ง
๗. อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่ลุแก่อำนาจโทสะ มีเหตุผลอยู่เหนืออารมณ์
๘. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน กตขี้นเมฆ รังแกผู้อยู่ใต้ปกครองโดยไม่เป็นธรรม
๙. ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
๑๐. อวิโรธนะ คือ การประพฤติตนไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรมและประเพณีอันดีงาม สังคมใด ถ้าผู้นำหรือผู้ปกครองมีคุณธรรม ๑๐ ประการนี้แล้ว สังคมนั้นผู้นำหรือผู้ปกครองก็จะมีความยุติธรรม ปราศจากการเบียดเบียนผู้อยู่ใต้ปกครอง ผู้อยู่ใต้ปกครองก็อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคมโดยรวมก็เกิดความสงบเรียบร้อย ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำหรือผู้ปกครองไม่มีทศพิธราชธรรมหรือขาดทศพิธราชธรรมข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ความไม่สงบเรียบร้อย ความทุกข์ยากและความเดือดร้อนก็ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้อยู่ใต้ปกครองและสังคมโดยรวม ดังที่เราได้ทราบหรือได้เห็นอยู่บ่อย ๆ ในระบบการเมืองการปกครองของไทย

แม้จะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ การปกครองประเทศด้วยหลักทศพิธราชธรรมก็สามารถช่วยให้เหตุการณ์ดังกล่าวมีความสงบเรียบร้อยลงได้

ครั้งใดที่ผู้นำหรือผู้บริหารประเทศประพฤติดุจจริต คอร์รัปชันหรือฉ้อราษฎร์บังหลวง ฉกฉวยผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงรังแกประชาชนผู้ประพฤติดุจจริต ครั้งนั้นก็จะมีกรเรียกร้องหรือขับไล่ให้ผู้นำลาออกจากตำแหน่ง บางครั้งเหตุการณ์ก็จบลงด้วยดี แต่บางครั้งเกิดการต่อต้านและต่อสู้กันระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้เรียกร้อง ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ดังเหตุการณ์นองเลือด ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ ในสมัยรัฐบาลของพลเอก สุจินดา คราประยูร

จะเห็นว่า หลักคำสอนเรื่องทศพิธราชธรรมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมการปกครองที่ดี ซึ่งเรื่องนี้ให้เราดูแบบอย่างจากองค์พระมหากษัตริย์ของไทยทุกยุคทุกสมัย พระองค์ทรงบำเพ็ญตนเป็นแบบอย่างที่ดีพร้อม สมควรที่เราทั้งหลายควรจะประพฤติตนตามรอยพระยุคลบาทด้วยความจงรักภักดี

๒.๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์ความสงบให้แก่โลก

ในพระไตรปิฎกมีพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระสงฆ์ไว้ตอนหนึ่งว่า

...ในโลกนี้มีบุคคลอยู่ผู้หนึ่งที่เมื่อเกิดมามีความสุขแก่คนส่วนใหญ่ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลคนส่วนใหญ่ เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อผลประโยชน์ เพื่อความสุข เพื่อความเกื้อกูลคนทุกชนชั้น นั่นคือเรา...

...เราประกาศพระศาสนาเพื่อผลประโยชน์ คือ ลากลัการะกัหาไม่ เพื่อให้ชาวโลกนับถือ กัหาไม่ เพื่อยกตนข่มผู้อื่นกัหาไม่ เพื่อแก้คำสอนของเจ้าลัทธิอื่นกัหาไม่ แต่เราประกาศพระศาสนาเพื่อให้ชาวโลกหลุดพ้นจากความทุกข์ ถึงความดับกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์...

...ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่คนส่วนมาก และเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก...

พุทธดำรัสดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์อันสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ การสร้างสรรค์ประโยชน์และความสงบสุขแก่ชาวโลก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทุกเรื่อง ทุกหมวด มีความสำคัญในฐานะช่วยสร้างสรรค์ความสงบสุขแก่ชาวโลกทั้งสิ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยสอนให้เลิกระบบทาส ไม่นำมนุษย์มาเป็นสินค้ำสำหรับซื้อขาย ห้ามมิให้พระภิกษุมีทาสไว้รับใช้ นอกจากนี้ยังสอนให้เลิกทาสภายใน คือ ไม่เป็นทาสของความโลภ ความโกรธ และความหลง

๒. พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกัน ในเรื่องการถือชนชั้นวรรณะ เพราะเหตุแห่งชาติตระกูล พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่า ...กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร และคนกวาดขยะหากประพฤติธรรมย่อมเป็นผู้ทัดเทียมกัน หรือทรงสั่งสอนว่า คนเลวเพราะชาติตระกูลก็หาไม่ คนประเสริฐเพราะชาติตระกูลก็หาไม่ คนจะเลวหรือประเสริฐก็เพราะกรรม (การกระทำ) ต่างหาก... คำสั่งสอนดังกล่าวนี้มุ่งแก้ปัญหาสังคมที่ถือชนชั้นวรรณะอย่างเคร่งครัด และมุ่งสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคม

คนจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับกรกระทำของตน ดังคำที่ว่า ดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงหรือต่ำ (จิตใจ) อยู่ที่ที่ทำตัว

๓. พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ความเสื่อมทางศีลธรรม โดยสอนให้แก้ความชั่วด้วยความดี และสอนให้แก้ที่ตัวเราเองก่อน ไม่คอยเกี่ยงให้คนทั้งโลกดีหมดแล้วตนเองจึงจะดีเป็นคนสุดท้าย แม้ในการสอนให้มีเมตตาจิตก็สอนให้แผ่เมตตาให้ตนเองก่อน เพื่อจะได้เป็นพยานว่า เรารักสุขเกลียดทุกข์เช่นไร คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์เช่นนั้นเหมือนกัน

พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ความชั่วด้วยการทำความดี

๔. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน (ขันติ) โดยสอนให้ต่อสู้กับความยากลำบากและอุปสรรค ไม่เป็นคนอ่อนแอ หนักไม่เอาเบาไม่สู้ พระพุทธศาสนาถือว่าความอดทนจะนำประโยชน์และความสุขมาให้ นอกจากนี้ยังสอนว่า คนที่จะมีความอดทนได้ดีนั้นจะต้องเป็นคนที่ยึดมั่นในตัวตนน้อย หรือที่เรียกว่ามีอัตตาเบาบาง ไม่เห็นตนสำคัญมากเสียจนเห็นคนอื่นต่ำต้อยหรือเป็นคนไม่ดี และคนเช่นนี้ย่อมสามารถอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ดี เช่น อดทนต่อการด่าว่าหรือตำหนิของคนอื่น อดทนต่อการล่วงเกินของคนอื่น คนที่ด่าว่าคนอื่นเป็นคนไม่ดี แต่คนที่ด่าว่าตอบเป็นคนที่ไม่ดียิ่งกว่า ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์รู้จักอดทนและอดกลั้นต่อคำดูต่ำเลียดสีของคนอื่น

๕. พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักพึงตนเองในการประกอบคุณงามความดี โดยสอนให้รู้จักยกระดับคุณภาพชีวิตของตนให้สูงขึ้น ไม่สอนให้คิดแต่จะเอาดีด้วยการอ้อนวอนบวงสรวง คำสอนข้อนี้เป็นเหตุให้เกิดกฎแห่งกรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อันทำให้ชาวต่างประเทศหันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น

พระพุทธศาสนาสอนมนุษย์ให้รู้จักพึ่งตนเองและหมั่นประกอบคุณงามความดี

๖. พระพุทธศาสนาสอนให้มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น โดยสอนให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

๗. พระพุทธศาสนาสอนให้ระงับเวรด้วยการไม่จองเวร โดยสอนให้พยายามทำตนอย่าให้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น ให้รู้จักผูกมิตรไมตรี นอกจากนี้พระพุทธศาสนาไม่สอนให้เกลียดชังคนนับถือศาสนาอื่น โดยสอนให้รู้ความจริงว่า ในโลกนี้มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก คนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน เราต้องหัดเป็นคนใจกว้างยอมรับความต่างต่างนั้น ๆ ให้ได้

๘. พระพุทธศาสนาสอนรวบยอดให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท คือ สอนให้รู้จักระมัดระวังไม่หลงตนลืมนตัว โดยสอนว่า ความไม่ประมาทเป็นหนทางที่ไม่ตาย ความประมาทเป็นหนทางนำไปสู่ความตาย บุคคลผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย ส่วนผู้ประมาทย่อมเป็นเสมือนผู้ที่ตายแล้ว

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ ด้าน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาจึงไม่เพียงแต่มีผลทางด้านจิตใจเท่านั้น หากยังมีผลต่อสังคมมวลมนุษย์ในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลกอีกด้วย

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๖-๘ คน แต่ละกลุ่มศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา แล้วร่วมกันวิเคราะห์ว่า พระพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลกอย่างไร บันทึกผล แล้วลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๑. พุทธประวัติ

พุทธประวัติ คือ เรื่องราวของพระพุทธเจ้าเริ่มตั้งแต่ประสูติ เสด็จออกผนวช ตรัสรู้ ประกาศพระศาสนา จนถึงปรินิพพาน การศึกษาพุทธประวัติมีส่วนช่วยสร้างศรัทธาและนำพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระพุทธเจ้าทรงมีพระบิดาพระนามว่า พระเจ้าสุทโธทนะ กษัตริย์ศากยวงศ์ ตระกูลโคตมะ หรือโคตม ปกครองเมืองกบิลพัสดุ์ ส่วนพระมารดาพระนามว่า พระนางสิริมหามายา ทรงเป็นเจ้าหญิงจากโกลิยวงศ์ เมืองเทวทหะ

พระพุทธเจ้าประสูติ ณ ลุมพินีวัน ซึ่งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์กับเมืองเทวทหะ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี

เมื่อประสูติได้ ๕ วัน ได้รับการขนานพระนามว่า สิทธัตถะ ซึ่งหมายถึง ต้องการสิ่งใดย่อมได้สิ่งนั้น สมใจปรารถนา และมีการทำนายพระลักษณะ

เมื่อประสูติได้ ๗ วัน พระนางสิริมหามายาได้สิ้นพระชนม์ พระเจ้าสุทโธทนะทรงให้พระนางมหาปชาบดีโคตมี ซึ่งเป็นกนิษฐภคินี (น้องสาว) ของพระนางสิริมหามายามาเป็นพระมารดาเลี้ยง

เมื่อมีพระชนมายุได้ ๗ พรรษา ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาในสำนักครุวิศวามิตร พระองค์ทรงศึกษาได้รวดเร็วและจบหลักสูตรในเวลาไม่นาน

ภาพหินแกะสลักพระรูปพระนางสิริมหามายา ประสูติสิทธัตถะกุมาร

เมื่อมีพระชนมายุ ๑๖ พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรา (พิมพา) แห่งโกลิยวงศ์ เมืองเทวทหะ

ขณะทรงอยู่ในวัยเยาว์ได้เสด็จประพาสพระนคร ทรงเห็น**เทวทูต ๔** คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ พระองค์ทรงนำมาคิดเพื่อหาทางพ้นทุกข์ และทรงเห็นว่ามิหนทางเดียวเท่านั้น คือ การออกบวช ประพฤติปฏิบัติธรรม พระองค์ทรงครุ่นคิดเรื่องเสด็จออกผนวชอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา จึงตัดสินใจเสด็จออกผนวช โดยทรงม้ากัณฐกะ มีนายฉันทะ มหาดเล็กคนสนิทตามเสด็จไปด้วย ซึ่งเป็นวันเดียวกันกับที่พระนางยโสธราประสูติพระโอรสพระนามว่า ราहुล

เจ้าชายสิทธัตถะทรงครุ่นคิดหาหนทางพ้นทุกข์ที่เกิดจากความแก่ ความเจ็บ และความตาย

เมื่อเสด็จถึงริมฝั่งแม่น้ำอโนมา เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงปลงผม โกนหนวดและเคราทิ้ง และทรงครองเพศเป็นนักบวช

หลังจากทรงครองเพศเป็นนักบวชแล้วได้เสด็จมุ่งสู่แคว้นมคธ ทรงพบกับพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์ผู้ปกครองแคว้นมคธ พระองค์ได้รับการเชื้อเชิญจากพระเจ้าพิมพิสารให้ครองเมืองด้วยกัน แต่ก็ทรงปฏิเสธและได้เสด็จต่อไปยังสำนักคณาจารย์ ๒ สำนัก

เมื่อเสด็จไปยังสำนักคณาจารย์ทั้ง ๒ คือ สำนักอาฬารดาบสและอุททกดาบส พระสิทธัตถะทรงศึกษาค้นคว้าอยู่ที่ ๒ สำนักนี้จนได้ฉันทะ ๘ ชั้น แต่ทรงเห็นว่ายังมีหนทางหลุดพ้นทุกข์ จึงอำลาอาจารย์ทั้ง ๒ มุ่งหน้าไปสู่อุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสวงหาหนทางใหม่

พระสิทธัตถะทรงทดลองปฏิบัติวิธิตามตนให้ลำบากอย่างยิ่งยวดที่เรียกว่า **ทุกกรกิริยา** แต่ทรงเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ หาผลดีอะไรไม่ได้ จึงทรงเลิกแล้วหันมาบำเพ็ญเพียรทางจิตตามหลักฌานที่เคยทรงมีพื้นฐานมาจากสำนักคณาจารย์ทั้ง ๒

เมื่อเข้าสู่ปีที่ ๖ แห่งการแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญฉันทะจนเจริญสมาธิให้ละเอียดขึ้นไปเป็นชั้น ๆ ในที่สุดทรงได้สำเร็จฌาน ๓ ประการ คือ ฌานหยั่งรู้อดีต ฌานหยั่งรู้ความเกิดดับของสัตว์โลก และฌานหยั่งรู้ทั่วหมดกิเลสได้สิ้นเชิงแล้ว พร้อมกันนั้นก็ได้ตรัสรู้ คือ ทรงเห็นแจ้งอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยา ด้วยการอดอาหารจนมีพระวรกายซูบผอม

พระสิทธัตถะทรงบรรลุนิพพาน
เป็นพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า ตรัสรู้

เมื่อตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรง**เผยแผ่ธรรม**ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ตรัสรู้ ๗ แห่ง แห่งละ ๗ วัน ทั้ง ๗ แห่งนี้รวมเรียกว่า สัตตมหาสถาน

ครั้งเสด็จกลับมาประทับอยู่ที่โคนต้นนิโครธหรือต้นไทร พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาบุคคลที่จะฟังธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ ทรงนึกถึงอาหารดาบสและอุทกดาบสผู้เคยเป็นอาจารย์ แต่ก็ทรงทราบว่าท่านทั้งสองนั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว จึงทรงนึกถึงปัญจวัคคีย์ซึ่งเคยปรนนิบัติดูแลพระองค์ขณะบำเพ็ญทุกรกิริยา ซึ่งขณะนี้พักอยู่ที่อิสิปตนมฤคทายวัน จึงได้เสด็จไปยัง ณ ที่นั้น

เมื่อเสด็จถึงอิสิปตนมฤคทายวัน ในวันรุ่งขึ้นคือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ได้ทรงแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ พระธรรมที่ทรงแสดงมีชื่อว่า ธัมมจักกัปป-

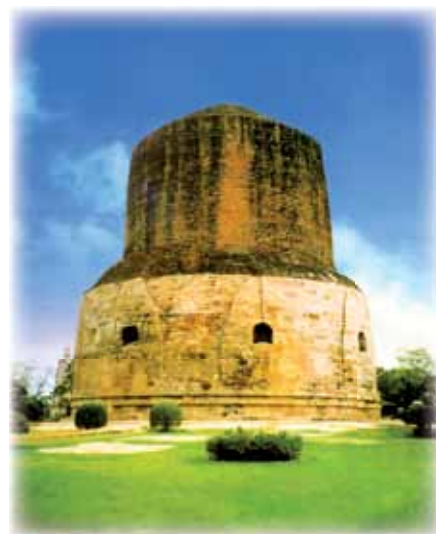
วัตตวนสูตร ทำให้โกณฑัญญะมีความรู้และความเข้าใจในธรรมที่เรียกว่า เกิดดวงตาเห็นธรรม พระพุทธเจ้าจึงทรงเปล่งพระวาจาแสดงความจริงขึ้นมา **อญญาสิ วต โภ โกณทัญญะ (แปลว่า โกณฑัญญะได้รู้แล้ว)** ตั้งแต่นั้นมาโกณฑัญญะจึงมีชื่อนำหน้าว่า **อัญญาโกณฑัญญะ**

อัญญาโกณฑัญญะกราบทูลขอบวชเป็นพระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต พระอัญญาโกณฑัญญะจึงเป็น**ปฐมสาวก** พระสาวกองค์แรกของพระพุทธเจ้า ทำให้พระรัตนตรัยครบองค์ ๓ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

ต่อจากนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงโปรดปัญจวัคคีย์อีก ๔ ท่าน จนเกิดความรู้ความเข้าใจธรรม และในเวลาต่อมาปัญจวัคคีย์ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เพราะฟังธรรมชื่อ อนัตตลักษณะสูตร

จะเห็นว่า วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ ด้วยเหตุนี้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาจึงกำหนดให้วันนี้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีบูชา เรียกว่า **อาสาฬหบูชา** ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากทรงแสดง**ปฐมเทศนา**แล้ว พระพุทธเจ้าทรงจำพรรษาที่อิสิปตนมฤคทายวัน ในระหว่างพรรษาพระองค์ทรงได้พระสาวกเพิ่มอีก ๕๕ องค์ รวมพระ

สถูปธัมมิก สถานที่แสดงปฐมเทศนา

สาวกทั้งหมด ๖๐ องค์ ครั้นออกพรรษาได้ทรงประชุมพระสาวก ชี้แจงหลักการและนโยบายในการประกาศพระศาสนา จากนั้นจึงให้พระสาวกแยกย้ายกันไปประกาศพระศาสนาในที่ต่าง ๆ

ส่วนพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังอุรุเวลาเสนานิคม ในระหว่างทางทรงได้พระสาวกเพิ่มอีก ๓๐ องค์ คือ กลุ่ม**ภัทวคคีย์** ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมจนมีผู้เลื่อมใสศรัทธาหันมานับถือคำสั่งสอนของพระองค์ แล้วกราบทูลขอบวชเป็นพระสาวกจำนวนมาก เช่น ชฎิลสามพี่น้องและบริวาร ๑,๐๐๐ คน

ณ สวนตาลหนุ่มหรือลัฏฐิวัน เมืองราชคฤห์ ได้ทรงแสดงธรรมแก่ชาวเมืองซึ่งมีพระเจ้าพิมพิสารทรงเป็นประมุข ทำให้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาในคำสั่งสอนมากขึ้น โดยเฉพาะพระเจ้าพิมพิสารได้สำเร็จมรรคผลเป็นโสดาบันและได้ทรงถวายอุทยานสวนป่าไผ่ที่เรียกว่า **พระเวฬุวัน** ให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสาวก พระเวฬุวันจึงเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

เมื่อพระสาวกที่พระพุทธเจ้าประทานการบวชให้และทรงส่งไปประกาศพระศาสนาในที่ต่าง ๆ เดินทางกลับมาเฝ้าพระองค์ที่พระเวฬุวัน พระพุทธเจ้าทรงเห็นเป็นโอกาสดี จึงจัดประชุมพระสาวกขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ และทรงแสดงหลักคำสอนที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์

โอวาทปาฏิโมกข์ถือว่าเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา มี ๓ ประการ คือ การไม่ทำความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส

การประชุมใหญ่ครั้งนี้เรียกว่า **มหาสาวกสันนิบาต** ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ ๔ ประการ คือ ๑. วันนั้นตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ พระจันทร์เต็มดวง

๒. พระสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ องค์ มาประชุมพร้อมกันโดยไม่ได้นัดหมาย

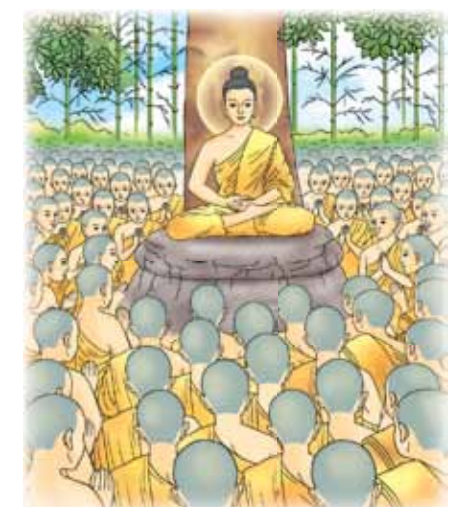
๓. พระสาวกทั้งหมดเป็นพระอรหันต์

๔. พระสาวกทั้งหมดเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้

ลักษณะเด่นทั้ง ๔ ประการนี้รวมเรียกว่า **จาตุรงคสันนิบาต**

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ จึงถูกกำหนดให้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง และมีการประกอบพิธีบูชาที่เรียกว่า **มาฆบูชา** ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

พระพุทธเจ้าทรงได้กำลังจากพระสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังเมืองและแคว้นต่าง ๆ ทั้งแคว้นเล็กและแคว้นใหญ่ จนพระพุทธศาสนาเป็นปึกแผ่น มีบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญ ๔ กลุ่ม เรียกว่า **พุทธบริษัท ๔** ได้แก่ ภิกษุ **ภิกษุณี** อุบาสก และอุบาสิกา

พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์
ท่ามกลางพระสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ องค์

ภาพแกะสลักหินพระพุทธรูปเจ้าเสด็จปรินิพพาน

พระพุทธรูปเจ้าทรงประกาศพระศาสนา โดยมีพุทธบริษัท ๔ ช่วยเป็นกำลังสำคัญ เป็นเวลานาน ๔๕ พรรษา รวมพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา จึงได้เสด็จปรินิพพาน ณ ใต้ต้นสาละ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ วันนี้อนุบัติพระพุทธรูปศาสนา จึงกำหนดให้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการประกอบพิธีบูชาที่เรียกว่า วิสาขบูชา ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นที่กำหนดให้ บันทึกข้อมูล แล้วผลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๑. การตัดสินใจแสดงธรรมที่ตรัสรู้ของพระพุทธรูปเจ้ามีผลดีอย่างไร
๒. ทำไมโอวาทปาฏิโมกข์จึงได้ชื่อว่าเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา

๔. การศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ

การศึกษาพุทธประวัติเราสามารถศึกษาได้จากหลายแนวทาง เช่น ศึกษาจากพุทธจริยา ศึกษาจากวิธีการสอนและการเผยแผ่ สำหรับในขั้นนี้นักเรียนจะได้ศึกษาจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ

พระพุทธรูป หมายถึง รูปเปรียบหรือรูปแทนองค์พระพุทธรูป เรียกกอย่างหนึ่งว่า พุทธปฏิมาหรือพุทธปฏิมากร

พระพุทธรูปเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน แต่ในหนังสือเรื่องตำนานพระแก้วมรกต กล่าวว่า เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระพุทธรูปมารดา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้จำพรรษาอยู่ที่นี่ พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่เห็นพระพุทธรูปเจ้ามาเป็นเวลานาน ทรงระลึกถึง จึงรับสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยแก้วมรกตแดง ประดิษฐานไว้เหนืออาสน์ที่พระพุทธรูปเจ้าเคยประทับ

ครั้นพระพุทธเจ้าเสด็จกลับสู่โลกมนุษย์มาถึงที่ประทับ พระแก้วมรกตก็ลุกขึ้นปฏิสนธิ์ถาวร แต่พระพุทธรูปเจ้าตรัสสั่งให้พระแก้วมรกตกลับไปอยู่ที่ประทับ เพื่อรักษาไว้เป็นตัวอย่างพระพุทธรูป ซึ่งคนรุ่นหลังจะได้ใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างพระพุทธรูปเมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวในตำนานยังขัดกับหลักฐานทางโบราณวัตถุ เช่น ถ้าเคยมีการสร้างพระพุทธรูปมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลและพระพุทธรูปเจ้าได้ประทานอนุญาตให้สร้างกัน พระเจ้าอโศกมหาราชก็คงสร้างพระพุทธรูปไว้บ้าง แต่ในบรรดาโบราณวัตถุที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างไม่มี

พระพุทธรูปเลย เรื่องการสร้างพระพุทธรูป นักประวัติศาสตร์ในยุคต่อมาได้รวบรวมหลักฐานทั้งจากพงศาวดารและจากโบราณวัตถุที่ค้นพบประกอบกันได้ความว่า พระพุทธรูปน่าจะสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกโดยพวกโยนก (ชนชาติกรีก) ซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เริ่มคิดสร้างขึ้นในแคว้นคันธาระทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ราว พ.ศ. ๓๖๕-๓๘๓ ในสมัยของพระเจ้ามิลินท์ หรือเม็นันเดอร์ หรือเม็นันดรอส และแพร่หลายไปยังนานาประเทศในสมัยของพระเจ้ากนิษกะ (พ.ศ. ๖๖๓-๗๐๕) แห่งเมืองบรูซบุรี (ปัจจุบันคือเมืองเปศวาร์)

พระพุทธรูปคันธารราษฎร์ ปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปคันธารราษฎร์ ปางเข้านิพพาน

กิริยาท่าทางหรือพระอิริยาบถของพระพุทธรูปนั้นช่างโยนกได้ทำไว้ ๙ ปาง คือ

๑. ปางสมาธิ เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ วางพระหัตถ์ขวาเหนือพระหัตถ์ซ้ายหงายซ้อนกันที่พระเพลา เป็นพระพุทธรูปแสดงพุทธประวัติตอนตรัสรู้ เครื่องประกอบมักทำเป็นรูปเทวดาห้อมล้อม

๒. ปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ เหมือนปางสมาธิ แต่พระหัตถ์ขวาวางคว่ำที่พระชานุ ปลายนิ้วพระหัตถ์ชี้ลงพื้นดิน เป็นพระพุทธรูปแสดงพุทธประวัติเมื่อทรงอ้างพระธรรมเป็นพยานแก่พระยามาร เครื่องประกอบมักทำเป็นรูปยักษ์มาร

๓. ปางปฐมเทศนา เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ กมี น่งห้อยพระบาทกมี แต่ทำพระหัตถ์ขวาเหมือนกัน

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา เมืองสารนาถ

โดยพระหัตถ์ขวาทำนิ้วพระหัตถ์จีบเป็นวงกลม เป็นเครื่องหมายธรรมจักร ส่วนพระหัตถ์ซ้ายทำต่างกัน บางรูปประคองพระหัตถ์ขวา บางรูปวางบนพระเพลา บางรูปถือชายจีวร สำหรับเครื่องประกอบมักทำเป็นรูปวงล้อหรือธรรมจักรกับรูปกวางในมฤคทายวันไว้ตรงพุทธบัลลังก์ บางรูปทำเป็นพระปัญจวัคคีย์กับรูปเทวดา

๔. ปางอุ้มบาตร เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองประคองถือบาตร

๕. ปางประทานอภัยหรือปางโปรดสัตว์ เป็นพระพุทธรูปยืนก็มี เดินก็มี โดยยกพระหัตถ์ขวาตั้งหันฝ่าพระหัตถ์ไปข้างหน้า พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระกาย เป็นพระพุทธรูปแสดงพุทธประวัติตอนเสด็จไปห้ามพระประยูรญาติที่จะทำสงครามกันเพราะแย่งน้ำเข้านา พระพุทธรูปปางนี้เรียกว่า ปางห้ามญาติ

๖. ปางประทานพร เป็นพระพุทธรูปยืนก็มี นั่งขัดสมาธิก็มี เดินก็มี กรณีนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาฝ่าพระหัตถ์ยื่นออกไปวางที่พระชานุ

๗. ปางมหาปาฏิหาริย์ เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิก็มี ยืนก็มี พระหัตถ์ทำเช่นเดียวกับปางปฐมเทศนา เป็นพระพุทธรูปแสดงพุทธประวัติตอนทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เครื่องประกอบทำเป็นดอกบัวรองเป็นฐานที่ประทับ

๘. ปางลีลา เป็นพระพุทธรูปยืน ยกส้นพระบาทขวาสูงจากพื้น ปลายพระบาทยังจดอยู่กับพื้น อยู่ในท่าจะก้าวเพื่อจะทรงพระดำเนิน พระหัตถ์ขวาห้อย พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระอุระตั้งฝ่าพระหัตถ์ป้องไปข้างหน้า บางรูปอาจเป็นท่ายกพระหัตถ์ขวา

๙. ปางปรินิพพาน เป็นพระพุทธรูปบรรทมตะแคงข้างขวา แสดงพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานใต้ต้นสาละ ณ เมืองกุสินารา เครื่องประกอบมักทำเป็นรูปพระสาวกและรูปเทวดาห้อมล้อม

การสร้างพระพุทธรูปหรือพุทธปฏิมากรปางต่าง ๆ ได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละยุคแต่ละสมัยแม้จะแตกต่างกันในเรื่องของศิลปะการสร้าง แต่ก็มีเป้าหมายในการสร้างที่เหมือนกัน คือ ต้องการบอกเล่าเรื่องราวของพระพุทธเจ้า โดยใช้พระอิริยาบถหรือกิริยาท่าทางต่าง ๆ เป็นตัวบอกเล่า

สำหรับประเทศไทย การสร้างพระพุทธรูปได้วิวัฒนาการมา ๗ สมัย ได้แก่ สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ สำหรับสมัยรัตนโกสินทร์ถือว่าเป็นสมัยที่พระพุทธรูปปางต่าง ๆ บริบูรณ์ที่สุด เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เพิ่มขึ้นถึง ๔๐ ปาง ตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงคัดเลือกถวายตามพุทธประวัติ ต่อจากนั้นพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ก็บังเกิดขึ้นตามมามากอีกหลายปาง ซึ่งประมวลได้ประมาณ ๖๖ ปาง เช่น

พระพุทธรูปปางประจำวันเกิด โบราณจารย์ได้คัดเลือกพระพุทธรูปปางต่าง ๆ จาก ๖๖ ปาง ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่เหตุการณ์และชีวิตของคน ไว้เป็นพระประจำชีวิตสำหรับสักการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ดังนี้

นอกจากนี้ยังสร้างพระประจำชีวิตเพิ่มอีก ๒ องค์ คือ พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ (พระราหู) และพระพุทธรูปปางขัดสมาธิเพชร (พระเกตุ) รวมเป็น ๖๘ ปาง

📖 เรื่องน่ารู้

คันธารราษฎร์

คันธารราษฎร์ เป็นชื่อแคว้นโบราณ ตั้งอยู่ในหุบเขาเปศวาระ ประเทศปากีสถานติดพรมแดนของประเทศอัฟกานิสถาน มีแม่น้ำสินธุไหลขนานข้าง ดินแดนแห่งนี้ได้รับวัฒนธรรมอินเดียผสมกับวัฒนธรรมกรีก เป็นเหตุให้เกิดศิลปะแบบคันธาระขึ้น จึงถือเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาสมัยโบราณ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นที่กำหนดให้ บันทึกข้อมูล แล้วผลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๑. การศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีผลอย่างไร
๒. การมีพระพุทธรูปปางประจำวันเกิดวันต่าง ๆ มีผลต่อจิตใจของชาวพุทธอย่างไร

๕. ชาดก

ชาดก คือ เรื่องราวที่เล่าถึงอดีตของพระพุทธเจ้า ก่อนที่พระองค์จะประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย ในพระไตรปิฎกมีชาดกปรากฏเป็นจำนวนมาก สำหรับในชั้นนี้กำหนดให้ศึกษา ๒ เรื่อง คือ นันทวิสาขชาดกและสุวรรณภูมิจาตก

๕.๑ นันทวิสาขชาดก

สมัยหนึ่ง ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล ทรงทราบเรื่องที่พระสงฆ์สนทนากันในศาลาเกี่ยวกับการพูดเสียดแทงให้เจ็บใจของพระภิกษุฉัพพัคคีย์ พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังที่ประชุมสงฆ์แล้วตรัสว่า พระภิกษุฉัพพัคคีย์พูดเสียดแทงให้ผู้อื่นเจ็บใจเช่นนี้ไม่ใช่เฉพาะปัจจุบันนี้เท่านั้น ในอดีตชาติก็เคยประพฤติอย่างนี้มาแล้ว พระสงฆ์ใครอยากทราบเรื่องราวในอดีตนั้น ได้กราบทูลอาราธนาให้ทรงแสดง พระพุทธเจ้าจึงตรัสชาดกเรื่องโคณันทวิสาขว่า

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อครั้งพระเจ้าคันธวรรคครองราชสมบัติอยู่ในกรุงตักสิลา แคว้นคันธวรรค ในครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เกิดเป็นโคชื่อว่า นันทวิสาข อาศัยอยู่ในบ้านของพราหมณ์คนหนึ่ง พราหมณ์คนนั้นรักโคนันทวิสาขมาก เลี้ยงดูเป็นอย่างดีราวกับลูก เมื่อเติบโตขึ้นโคนันทวิสาขต้องการจะช่วยพราหมณ์ให้พ้นจากความยากจน เพราะสำนักในบุญคุณของพราหมณ์ จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า พราหมณ์เลี้ยงดูเราเป็นอย่างดี ทะนุถนอมปานประหนึ่งว่าลูกของตัวเอง เราจะต้องตอบแทนพระคุณให้ได้

โคนันทวิสาขเห็นว่าตนมีกำลังมหาศาล ไม่มีโคตัวใดในชมพูทวีปที่มีเรี่ยวแรงเท่ากับตนจึงกล่าวกับพราหมณ์ว่า พ่อพราหมณ์ ขอให้ท่านไปหาโควินทเศรษฐี แล้วพูดทำพินันว่า ท่านเศรษฐีเรามีโควิเศษอยู่ตัวหนึ่งซึ่งมีพลังมหาศาล สามารถลากเกวียน ๕๐๐ เล่มที่ผูกติดกัน ทั้งบรรทุกกรวดและทรายเต็มทุกเล่มให้เคลื่อนที่ไปได้ มาเติมพินันดิใหม่

ภาพจิตรกรรมฝาผนังนันทวิสาขชาดก ภายในพระอุโบสถวัดเครือวัลย์วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ฝ่ายพราหมณ์เมื่อได้ฟังเช่นนั้นก็ตั้งใจจะไปทำพินันกับโควินทเศรษฐี ซึ่งโควินทเศรษฐีก็ตอบรับคำทำพินัน โดยตกลงวางเดิมพันกันคนละ ๑,๐๐๐ กหาปณะ เมื่อถึงวันกำหนดนัด พราหมณ์ขนกรวดและทรายบรรทุกใส่เกวียนเต็มทุกเล่ม จากนั้นนำเชือกมาผูกเกวียนเข้าด้วยกัน อาบน้ำให้โคนันทวิสาข เติมด้วยของหอม ประดับพวงมาลัยที่คอ แล้วนำเข้าเทียบแอกเกวียนเล่มแรก ส่วนตนเองขึ้นนั่งบนทูลเกวียนเงี้ยวประตักขึ้นแล้วพูดด้วยเสียงอันดังว่า เฮ้ย เจ้าโคขี้โกง โคถ่อย เจ้าจงลากเกวียนไปเดี๋ยวนี้เลย

โคนันทวิสาขเมื่อได้ฟังคำพูดของพราหมณ์จึงคิดว่า พราหมณ์เป็นอะไรไป ทำไมจึงพูดจาหยาบค้าย มาเรียกเราว่าโคขี้โกง โคถ่อย ได้อย่างไร เราจะต้องสั่งสอนพราหมณ์นี้ให้รู้สำนึกเสียบ้าง จึงยืนนิ่งไม่ขยับเขยื้อน แม้จะถูกพราหมณ์ตีเมฆด้วยประตักจนเลือดไหล พราหมณ์แพ้นั้นจนหมดตัว ปลดโค แล้วกลับไปนอนเศร้าโศกเสียใจอยู่ที่บ้าน ไม่ยอมกินข้าวกินปลา โคนันทวิสาขเห็นเช่นนั้นก็รู้สึกสงสาร จึงเข้าไปปลอบจนหายเศร้าโศก แล้วพูดว่า ข้าพเจ้าได้อาศัยอยู่ในบ้านของท่านมาตั้งแต่เล็ก จนกระทั่งโตเป็นหนุ่ม เคยทำอะไรเสียหายหรือไม่ หรือเคยทำอะไรขัดใจท่านบ้างหรือเปล่า

พราหมณ์ตอบว่า ไม่เคย โคนันทวิสาขจึงพูดว่า แล้วทำไมท่านจึงเรียกข้าพเจ้าว่า เจ้าโคขี้โกง โคถ่อย ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่ได้เป็นดังที่ท่านกล่าวเลย คราวนี้ขอให้ท่านไปแก้มือใหม่ โดยเพิ่มการเดิมพันเป็น ๒ เท่า แต่มีข้อแม้ว่าท่านจะต้องพูดกับข้าพเจ้าให้เพราะ ๆ มิฉะนั้นท่านจะเสียใจยิ่งกว่าเก่า

พราหมณ์ทำตามทีโคนันทวิสาขแนะนำ โดยไปหาโควินทเศรษฐีเพื่อขอแก้มือใหม่ ซึ่งท่านเศรษฐีก็ไม่ขัดข้อง ประชาชนเมื่อทราบข่าวการพนันครั้งที่สองนี้ ต่างก็มาจากทุกสารทิศเพื่อมาชมการแข่งขัน ในที่สุดวันที่รอคอยก็มาถึง พราหมณ์นำโคนันทวิสาขเทียบเข้ากับเกวียนเล่มแรก ตัวเองก็ขึ้นนั่งบนทูลเกวียน เอามือลูบหลังโคนันทวิสาขด้วยความเอ็นดู แล้วพูดด้วยเสียงอันไพเราะอ่อนหวานจับใจว่า พ่อมหาจำเริญ ขอให้พ่อจงช่วยลากเกวียนไปด้วยนะ

โค่นทิวาสลเมื่อได้ฟังถ้อยคำอันไพเราะอ่อนหวานนั้นแล้ว ก็เกิดพลังขึ้นอย่างมหาศาล ได้ลากเกวียนที่โยงพวงกันทั้ง ๕๐๐ เล่มไปได้โดยง่ายดาย ประชาชนที่มาชมการแข่งขันต่างส่งเสียงตะโกนโห่ร้องด้วยความสนใจ และได้ช่วยกันให้รางวัลแก่โค่นทิวาสลมากมาย เป็นอันว่าโค่นทิวาสลแพ้พนันและได้จ่ายเงิน ๒,๐๐๐ กหาปณะให้พราหมณ์ไป

พระพุทธเจ้าเมื่อทรงเล่าเรื่องโค่นทิวาสลจบแล้ว ได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายชื่อว่าคำหยาบ ไม่เป็นที่พอใจของใคร ๆ แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน ชาดกเรื่องนี้มีสาระที่ให้ข้อคิดหรือคติเตือนใจ คือ

๑. คนพูดคำหยาบ ย่อมทำให้ตนเดือดร้อน ดังนั้น ไม่ควรพูดคำหยาบ เพราะคำหยาบ ย่อมไม่เป็นที่น่าพอใจของทุก ๆ คน

๒. คนที่พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จ ดังนั้น คนเราควรเปล่งวาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน เพราะวาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน ย่อมเป็นที่น่าพอใจของทุก ๆ คน

ข้อคิดหรือคติเตือนใจดังกล่าวนี้ตรงกับพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เมื่อทรงเล่าเรื่องโค่นทิวาสลจบว่า บุคคลควรพูดแต่คำที่น่าพอใจเท่านั้น ไม่ควรพูดคำที่ไม่น่าพอใจในกาลไหน เมื่อพราหมณ์พูดคำที่น่าพอใจ โค่นทิวาสลได้ลากเอวาระหนักไปได้ ทั้งยังทำพราหมณ์ให้ได้ทรัพย์ด้วย ตนเองเป็นผู้ปลื้มใจ เพราะการช่วยเหลือนั้นด้วย

ชื่อว่าคำหยาบไม่เป็นที่พอใจของใคร ๆ
แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน

๕.๒ สวรรค์แห่งชาดก

สมัยหนึ่ง ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงทราบเรื่องที่พระสงฆ์สนทนากันในศาลาเกี่ยวกับการไม่รู้จักประมาณในการบริโภคกระเทียมของภิกษุณีอุลันนาหา ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านเป็นอย่างมาก พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังที่ประชุมสงฆ์ แล้วตรัสว่า ภิกษุณีอุลันนาหาประพฤติดนแบบนี้ไม่ใช่เฉพาะปัจจุบันนี้เท่านั้น ในอดีตชาติก็เคยประพฤติปฏิบัติอย่างนี้มาแล้ว พระสงฆ์ใคร่อยากทราบเรื่องราวในอดีตนั้น ได้กราบทูลอาราธนาให้ทรงแสดง พระพุทธเจ้าจึงตรัสชาดกเรื่องหงส์ทองคำ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อครั้งพระเจ้าพรหมทัตครองเมืองพาราณสี พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพราหมณ์ เมื่อเติบโตเป็นหนุ่มก็ได้แต่งงานกับนางพราหมณ์ มีลูกสาว ๓ คน คือ นันทา นันทวดี และสุนันทา เมื่อลูกทั้ง ๓ เติบโตเป็นสาว แต่งงานอยู่กับสามีแล้ว พราหมณ์ก็เสียชีวิตไปเกิดเป็นหงส์ทองคำมีญาณวิเศษสามารถระลึกชาติได้ว่า เมื่อก่อนนั้นเป็นพราหมณ์มีภรรยาและลูกสาว ๓ คน

หงส์ทองคำสละตนของให้กับนางพราหมณ์
และลูกสาวทั้งสามคนครั้งละหนึ่งคน

อยู่มาวันหนึ่ง นางพราหมณ์เกิดความโลภอยากได้ขนทองคำมากกว่าเดิม โดยคิดว่าสัตว์เดรัจฉานนั้นเข้าใจยาก ถ้าวันใดหงส์ทองคำไม่มีมอดตายหรือหนีก็จงปรึกษากับลูก ๆ ว่า ถ้าหงส์มาครั้งนี้ เราจะจับถอนขนเสียให้หมด เพื่อจะได้นำไปขาย แม้ลูก ๆ ไม่เห็นดีด้วย แต่นางพราหมณ์ก็ไม่สนใจ

ครั้นเมื่อหงส์ทองคำบินมา นางจึงจับถอนขนเสียจนหมด แต่ขนเหล่านั้นกลับกลายเป็นขนนกธรรมดา เพราะหงส์ทองคำมิได้ให้ด้วยความสมัครใจ นางพราหมณ์จึงจับหงส์ทองคำใส่ตุ้มเลี้ยงไว้ จนขนงอกขึ้นมาใหม่เต็มตัว เมื่อสบโอกาสหงส์ทองคำก็ได้บินหนีไป ไม่กลับมาอีกเลย

นางพราหมณ์
จับหงส์ทองคำถอนขนเพราะความโลภ

ชาดกเรื่องนี้มีสาระที่ให้ข้อคิดหรือคติเตือนใจ คือ

๑. บุคคลควรพอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ตนได้

๒. บุคคลไม่ควรโลภเกินประมาณ เพราะโลภมากมักกลาพหาย

ข้อคิดหรือคติเตือนใจดังกล่าวนี้ตรงกับพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เมื่อทรงเล่าเรื่องหงส์ทองคำจบว่า บุคคลเมื่อได้สิ่งใดควรยินดีในสิ่งนั้น เพราะความโลภเกินประมาณเป็นความชั่วแท้นางพราหมณ์จับเอาพญาหงส์ทองคำจึงเสื่อมจากทองคำ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๖-๘ คน แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า การศึกษาชาดกทั้ง ๒ เรื่อง คือ นันททิวาสลชาดกและสวรรค์แห่งชาดกมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนในด้านใดบ้าง และมีผลเป็นอย่างไร บันทึกผล แล้วส่งตัวแทนกลุ่มผลัดกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ภายหลังการสังคายนาครั้งที่ ๓ พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันและมีรูปแบบการเผยแผ่ที่แตกต่างกัน แต่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อันเป็นผลให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงมาได้จนถึงทุกวันนี้โดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชีย ด้วยเหตุที่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นสัจธรรม มีเหตุผล และส่งเสริมให้ผู้นับถือพิสูจน์ได้ด้วยตนเองก่อนที่จะเชื่อ จึงทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวางจนแผ่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลกด้วย

การศึกษาพุทธประวัติเป็นการศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถศึกษาได้จากหลายแนวทาง เช่น จากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ซึ่งช่างโยนกได้ทำไว้ ๙ ปาง คือ ปางสมาธิ ปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางอุ้มบาตร ปางประทานอภัยหรือปางโปรดสัตว์ ปางประทานพร ปางมหาปาฏิหาริย์ ปางลีลา และปางปรินิพพาน ในประเทศไทยการสร้างพระพุทธรูปได้วิวัฒนาการมา ๗ สมัย ได้แก่ สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัตนโกสินทร์พระพุทธรูปปางต่าง ๆ บริบูรณ์ที่สุด เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระพุทธรูปเพิ่มขึ้น ๔๐ ปาง และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสได้ทรงให้สร้างพระพุทธรูปเพิ่มขึ้นอีก ๖๖ ปาง

นันทิวิสาสดกเป็นชาดกที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระสงฆ์ปรารภการพูดเสียแต่แห่งให้เจ็บใจของพระภิกษุชฎัพคัตถ์ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพูดซึ่งบุคคลควรพูดแต่คำที่น่าพอใจเท่านั้น ไม่ควรพูดคำที่ไม่น่าพอใจ โคนันทวิสาสดกได้ลากเอาภาระหนักไปได้ทั้งยังทำให้พราหมณ์ได้ทรัพย์ด้วย ตนเองเป็นผู้ปลื้มใจ เพราะการช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ส่วนสุวัณณหังสชาดกเป็นชาดกที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระสงฆ์ปรารภการไม่รู้จักประมาณในการบริโภคกระเทียมของภิกษุณีอุบลันทา ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้าน ให้ข้อคิดในเรื่องการรู้จักประมาณตน คือ บุคคลเมื่อได้สิ่งใดควรยินดีในสิ่งนั้น เพราะความโลภเกินประมาณเป็นความชั่วแท้ นางพราหมณ์จับเอาพญาหงส์ทองคำจึงเสื่อมจากทองคำ

กิจกรรมเสนอแนะ

- ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาค้นคว้าและทำรายงานเกี่ยวกับการเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศในทวีปต่าง ๆ ตามที่กำหนด แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย

กลุ่มที่ ๑ ทวีปเอเชีย

กลุ่มที่ ๓ ทวีปยุโรป

กลุ่มที่ ๒ ทวีปออสเตรเลีย

กลุ่มที่ ๔ ทวีปอเมริกาเหนือ

- ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสตร์ชาติตนนับถือ แล้วบันทึกสรุปสาระสำคัญ
- ให้นักเรียนเลือกข้อคิดหรือคติเตือนใจจากนันทิวิสาสดกและสุวัณณหังสชาดก เขียนเรียงความเพื่อรณรงค์และส่งเสริมให้คนไทยนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงผลงานโดยจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

โครงงาน

ให้นักเรียนทำโครงงานเกี่ยวกับพุทธประวัติ เช่น ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรืออาจเลือกทำโครงงานอื่นตามความสนใจ โดยให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน และเสนอชื่อโครงงานให้ครูพิจารณา

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- ในฐานะที่เราเป็นคนไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติ ควรปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก”
- นักเรียนเคยปฏิบัติตนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าเคยปฏิบัติทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคม ในประเทศ และในโลกเป็นอย่างไร
 - พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดคำหยาบ
 - พอใจในสิ่งที่ตนเองมีและยินดีในสิ่งที่ตนเองได้ (ไม่โลภ)

คำถามทบทวน

- วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น แตกต่างจากวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปออสเตรเลียหรือไม่ อย่างไร
- อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
- ลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดามีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร
- พระพุทธรูปสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยใดและได้ทำไว้กี่ปาง ปางอะไรบ้าง
- นันทิวิสาสดกและสุวัณณหังสชาดกให้ข้อคิดในเรื่องใด